

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav Dálného východu

Bakalářská práce

Kristina Vítková

Trest smrti v Čínské lidové republice
Death Penalty in the People's Republic of China

Praha 2015

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Klimeš Ph.D.

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce, Mgr. Ondřeji Klimešovi, Ph.D., za obdivuhodnou trpělivost a podporu po celou dobu vzniku této práce, dále pak své rodině, která mi ke psaní zajistila milé prostředí a spoustu kávy, a v neposlední řadě i svým neoborovým přátelům, kteří vytrvale snášejí všechny mé sinologické názory.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že tato práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 21. ledna 2015

.....

Kristina Vítková

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je zhodnocení pohledu na problematiku trestu smrti v soudobé Čínské lidové republice z perspektivy organizace China Against Death Penalty (CADP) a jejího zakladatele, bojovníka za lidská práva, Dr. Teng Biaoa. Těžiště práce spočívá zejména v analýze Zprávy CADP, dokumentu vypracovaném organizací CADP, popisujícím situaci spojenou s případnou abolicí trestu smrti a diskutujícím relevantní novelizace trestního zákoníku a trestního řádu, dále pak v nastínění názorů Teng Biaoa a jejich uvedení do kontextu s dostupnými anglicky psanými materiály k tématu. Práce nejprve představuje Teng Biaoa a CADP, následně popisuje názor sdružení CADP na současnou situaci týkající se trestu smrti a na legislativní změny, které trest smrti doprovázejí. Poslední část práce spekuluje nad možným budoucím vývojem trestu smrti v čínském kulturním a legislativním prostředí. Práce je zároveň doplněna o slovníček pojmů a seznam hrdelních zločinů stanovených trestním zákoníkem ČLR.

Klíčová slova

Čína, trest smrti, trestní právo

Abstract

The aim of this thesis is to evaluate the view on the death penalty problematic in contemporary People's Republic of China from the perspective of the organization China Against Death Penalty (CADP) and its founder, a human rights activist, Dr. Teng Biao. The focal point of this thesis lies particularly on one hand in the analysis of the CADP Report, a document compiled by CADP, which describes the situation tied with potential abolition of the death penalty and discusses the relevant amendments to the criminal law and criminal procedure law, on the other hand in depicting the opinions of Teng Biao and putting them in context with available English written materials on the subject of death penalty in China. The thesis begins with an introduction of Teng Biao and the CADP itself, then describes CADP's view on the current situation around the death penalty and the recent legislative changes concerning the capital punishment. The last part of this thesis speculates about the possible future development of the death penalty in Chinese cultural and legislative environment. This thesis also provides a glossary and a list of capital offences as stipulated by the Criminal Law of the PRC.

Key Words

China, death penalty, criminal code

Obsah

1	Úvod	8
2	Otázka spolehlivosti statistik	11
3	Organizace CADP a její zakladatel	13
3.1	Teng Biao	13
3.1.1	Počátek kariéry úspěšného právníka	13
3.1.2	Zadržení, odebrání licence a únosy	16
3.1.3	O trestu smrti	19
3.2	China Against Death Penalty	23
4	Trest smrti v Číně	26
4.1	Trest smrti v průběhu dějin	27
4.2	Důvody k aboliici trestu smrti podle CADP	31
4.3	Jak skoncovat s trestem smrti	40
4.4	Problémy se zrušením trestu smrti	44
5	Legislativní změny systému	48
5.1	Přezkoumání rozsudku Nejvyšším lidovým soudem	48
5.2	Historie přezkumného řízení podle Zprávy CADP	49
5.3	Novelizace trestního řádu	51
5.3.1	Pravomoci Nejvyššího lidového soudu	52
5.3.2	Pravomoci žalované strany	55
5.3.3	Pravomoci Nejvyšší lidové prokuratury	57
6	Naděje pro budoucnost	59
6.1	Úspěchy CADP	59
6.2	Jaké jsou vyhlídky	60
7	Závěr	64
8	Bibliografie	67
8.1	Prameny	67
8.2	Sekundární literatura	74
9	Slovníček pojmů	77
10	Seznam hrdelních zločinů stanovených trestním zákoníkem	77
11	Přílohy	82

Seznam zkratk

AI	Amnesty International
CADP	China Against Death Penalty
CLB	China Labour Bulletin
CSCL	Committee to Support Chinese Lawyers
ČLR	Čínská lidová republika
DPW	Death Penalty Worldwide
HRC	Human Rights in China
HRLCG	Human Rights Lawyers Concern Group
WCADP	World Coalition Against Death Penalty

1 Úvod

V trestním zákoníku Čínské lidové republiky je k dnešnímu datu 55 trestných činů postížitelných trestem smrti. Zároveň je Číně připisováno dlouhodobé prvenství v počtu celosvětově vykonaných poprav – většina zdrojů se shoduje, že je zodpovědná za nejméně 70 % všech udělených trestů smrti. Jelikož jsme v posledních letech svědky toho, že mnohé země upouštějí od trestu smrti nebo se jej snaží aplikovat v menší míře, zajímalo mne, jak se k tomuto trendu staví tato asijská velmoc.

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla věnovat se problematice trestu smrti z pohledu neziskové organizace China Against Death Penalty (*Zhongguo Xingshan Yanjiusuo* 中国兴善研究所) a jejího zakladatele, renomovaného právníka, aktivisty a bojovníka za lidská práva, Dr. Teng Biao (滕彪). Pramenem mi byly webové stránky organizace psané v čínském jazyce, především však Zpráva CADP z roku 2012 pojednávající o podstatě samotného trestu smrti, o důvodech pro jeho zrušení, o problémech, se kterými se zastánci abolicie musí potýkat i o nejnovějších legislativních změnách týkajících se trestu smrti. Dále jsem čerpala z článků psaných Teng Biaoem, z dostupných publikací zabývajících se čínským právem a trestem smrti a z vysokého počtu internetových článků, zveřejněných zejména respektovanými zahraničními médii (Amnesty International, Human Rights in China, The Telegraph, Washington Post apod.). Právě tyto články dokreslují pohled na atmosféru obklopující trest smrti v soudobé Číně a poskytují nejaktuálnější přehled o vývoji různých soudních případů i o momentálních postojích čínské společnosti k problematice trestu smrti. Do práce jsem se z důvodů časové náročnosti rozhodla nezařadit blog psaný Teng Biaoem, jelikož na něm každým týdnem přibývají nové materiály, z nichž se pouze zlomek dotýká přímo otázky trestu smrti. Bylo by tak poměrně náročné s blogem udržet krok a nezahltit se přitom nesouvisejícími materiály.

První část práce představuje zakladatele organizace CADP, Teng Biao, a přibližuje tak pohled na strasti plnost cesty, kterou se bojovníci za lidská

práva, zejména pak za abolicí trestu smrti, vydávají. V této části je také představeno samo sdružení CADP, jeho představitelé, jeho hlavní cíle a Zpráva CADP.

Předmětem druhé části práce je samotný trest smrti – jeho historický přehled, důvody pro jeho odstranění, možné postupy k odstranění a také problémy spojené s případnou abolicí. V této části jsem čerpala převážně ze Zprávy CADP, stejně tak jako v části třetí, která se věnuje legislativním změnám provázejícím trest smrti v posledních letech. Čtvrtá část práce si klade otázku budoucnosti trestu smrti v Číně a případného průběhu abolicie.

Cílem práce je analyzovat Zprávu CADP, zhodnotit pohled organizace CADP a jejího zakladatele na trest smrti v soudobé Číně a obojí následně zasadit do kontextu s tématicky shodnou dostupnou literaturou a dalšími prameny. Domnívám se, že práce je originální především proto, že spojuje publikace erudovaných badatelů s výstupy žurnalistů a zároveň se zaměřuje i na jedince, bojujícího za lidská práva, Teng Biao, kterého jeho přesvědčení dovedlo až k založení neziskové organizace.

Otázka trestu smrti je celosvětově velmi aktuální, obzvláště proto, že se jedná o absolutní uzurpování základního práva každého člověka – práva na život. Mezinárodní organizace zabývající se lidskými právy neustále vyvíjejí tlak na země, které tento druh trestu dosud praktikují, a snaží se je přesvědčit o nutnosti abolicie. To, že je jejich snažení úspěšné, lze doložit poklesem počtu zemí s legislativně schváleným trestem smrti z 37 v roce 1994 na 22 v roce 2013. Přestože se diskuze o této formě trestu vedou napříč celým světem, v Číně se stále jedná o dosti ožehavé téma, což jsem ostatně mohla sledovat v „přímém přenosu“. V průběhu psaní této bakalářské práce se Teng Biao uchýlil do exilu a webové stránky CADP byly o pár měsíců později, zhruba začátkem října 2014, zablokovány. Nyní je sice veškerý jejich obsah nedostupný, nicméně stěžejní pramen pro tuto práci, Zpráva CADP, se zachoval na serveru Weiwanwang.org, webové stránce zabývající se lidskými právy v Číně, a na serveru World Coalition Against Death Penalty. Z důvodu přehlednosti jsem se rozhodla citovat ze stránky Weiwanwang.org. Jelikož se

jedná o elektronický dokument, uvádím v citacích namísto stránek odkazy na jednotlivé kapitoly (k) a sekce (sc).

2 Otázka spolehlivosti statistik

Při podrobnějším prozkoumání materiálů, které byly použity pro tuto bakalářskou práci, neunikne bez povšimnutí fakt, že téměř každý druhý článek obsahuje informaci o přibližném anuálním počtu popravených v Číně. Tento údaj je však v každém písemném podkladu jiný, což vede ke spekulacím, jakým způsobem se autoři dobádali těchto výsledků.

Podle pekingského univerzitního profesora, doktora Liu Renwena (刘仁文), o kterém hovoří článek *The Mystery of China's Death Penalty Figures*, panují nejasnosti ohledně přesných čísel od roku 1949, tedy od vyhlášení Čínské lidové republiky. Při zakládání republiky po pádu Qingské dynastie (1911) byla čísla popravených dokladem upevňování autority nového systému, ovšem po převzetí vlády Mao Zedongem (毛泽东) se Nejvyšší lidový soud (*Zuigao Renmin Fayuan* 最高人民法院) rozhodl veřejnosti tyto údaje již neposkytovat (Wang 2007).

Nejnámější číselná data a statistiky týkající se trestu smrti každoročně zveřejňuje nezisková organizace Amnesty International, která své výsledky sestavuje na základě mediálních zpráv publikovaných v ČLR. V dřívějších letech zveřejňovala číselný odhad, ovšem od roku 2009 tyto spekulace přestala publikovat a ve své zprávě shrnující celosvětová data o trestu smrti a počtu vykonaných poprav v roce 2013 již pouze zmiňuje, že reálná data jsou státním tajemstvím a mohou být odhadována v řádech tisíců popravených ročně. Amnesty International zároveň nemohla ani potvrdit slova čínských politiků vyjadřujících se k poklesu počtu vykonaných trestů smrti v posledních letech (AI 2014).

Své číselné odhady zveřejňuje i americká nezisková organizace Dui Hua Foundation, která ovšem neinformuje, jak ke svým výsledkům dochází. Server Death Penalty Worldwide spekuluje, že organizace mohla v určitých letech svá data získat díky úniku informací z vyšších míst (DPW 2014).

Zajímavý je údaj z článku *Strike Less Hard*, zveřejněném na serveru *The Economist*, kterým argumentuje i Na Jiang v knize *China and*

International Human Rights – Harsh Punishments in the Context of the International Covenant on Civil and Political Rights, že od roku 2002, během kterého bylo v Číně popraveno 12000 lidí, klesl v průběhu deseti let počet na 3000 popravených ročně. Podle článku sice čínská vláda oficiální stanovisko k tomuto údaji nezaujala, ovšem potvrdila jej nepřímo, když náměstek čínského ministra zdravotnictví vysvětloval důvody pro nedostatek orgánů¹ k transplantacím (The Economist 2013; Na 2014: 119).

Liu Renwen je toho názoru, že jsou čísla někdy odhadována pouze z kusých informací. Uvádí například, že někteří akademici vycházejí z čísel zveřejněných čas od času jednotlivými provinčními městy. Z těchto dat pak vypočítají celoprovinční a nadále pak celostátní statistiku (Wang 2007). Jestli jsou však takové informace relevantní, je značně diskutabilní.

Článek *The Mystery of China's Death Penalty Figures*, stejně jako mnoho dalších, podotýká, že čínská vláda velmi pravděpodobně své statistiky nezveřejňuje z důvodu příliš vysokého počtu popravených, kvůli němuž by se Čína nevyhnutelně dostala pod ještě intenzivnější drobnohled všech světových lidskoprávních organizací. Mnozí se domnívají, že v případě reálného poklesu počtu poprav v zemi by mohla v budoucnosti nastat chvíle, kdy by ČLR přistoupila ke zveřejňování statistik odpovídajících pravdě (Wang 2007). Stejnou domněnku vyjadřuje i Hong Lu (Hong 2008).

---

¹ Od roku 1984 je legální bez předchozího souhlasu odebírat orgány popraveným vězňům za účelem transplantace a během posledních let se tato praktika stala tak rozšířenou, že se jí začalo přezdívat „sklizení orgánů“. Někteří dokonce tvrdí, že verdikt trestu smrti byl v určitých soudních procesech zmanipulován pouze za účelem získání orgánů.

3 Organizace CADP a její zakladatel

3.1 Teng Biao

Teng Biao je jedním z předních soudobých čínských právníků aktivně působících na poli ochránců lidských práv. Za jeho dosavadní život se mu dostalo mezinárodního uznání i četných ocenění, která mu vysloužil jeho boj za dodržování základních práv občanů ČLR a snaha o prosazování ústavy v procesech, jež se pro čínskou vládu jeví jako velmi kontroverzní. Momentálně působí na pozici ředitele neziskové organizace China Against Death Penalty, je hostujícím vědcem na právnické fakultě Harvardovy univerzity, vystupuje v rámci Beijing Huayi Law Firm (*Beijing Shihua Yi Lushi Wusuo* 北京市华一律师事务所) a hojně publikuje odborné články týkající se lidských práv, se zvláštním zaměřením na trest smrti v Číně. Do roku 2013 byl také přednášejícím na Čínské univerzitě politologie a práva (*Zhongguo Zhengfa Daxue* 中国政法大学) v Pekingu. V průběhu roku 2013 vycestoval do Hong Kongu, kde působil jakožto hostující učitel na tamní čínské univerzitě, poté se krátce vrátil do Číny, ovšem ze strachu před zatčením se opět uchýlil do Hong Kongu. Na konci srpna se přemístil do Spojených Států.

3.1.1 Počátek kariéry úspěšného právníka

Teng Biao se narodil 3. srpna 1973 v provincii Jilin a až do svých studentských let na právnické fakultě Pekingské univerzity (*Beijing Daxue Faxueyuan* 北京大学法学院), ze které si v roce 2002 odnesl titul doktora práv, nebyl nijak politicky situován. „Teprve po nástupu na univerzitu jsem postupně začal myslet nezávisle,“ říká ve svém rozhovoru pro Washington Post a dodává, že vedle některých profesorů a publikací na něj mělo vliv zejména každodenní setkávání se situacemi, kdy byla lidem odpírána jejich práva (Hiatt 2013).

Jeho kariéru v oblasti lidských práv nastartoval v roce 2003 v Číně nechvalně proslulý Sun Zhigangův (孙志刚) případ. Tento sedmadvacetiletý designér byl v pondělí 17. března v podvečer krátce po východu z domu v ulicích Guangzhou zadržen policií a požádán o svou identifikaci. Sun u sebe neměl doklady, byl proto odveden na policejní stanici a vyslýchán. Během výslechu se ukázalo, že zároveň není ani držitelem prozatímního povolení k pobytu (*zanzhuzheng* 暂住证), jelikož se do města přistěhoval nedávno. Bez podání vysvětlení byl vzat do vazby, kde o tři dny později zemřel. Autority uvedly jako příčinu jeho úmrtí infarkt, ovšem pitevní zpráva, kterou získali reportéři z *Nanfang Dushi Bao* 南方都市报 (Southern Metropolis Daily), ukázala, že Sun zemřel na následky četných vnitřních a vnějších poranění pravděpodobně způsobených bitím (Yun 2003).

Zveřejnění této informace deníkem *Nanfang Dushi Bao* mělo tři následky. Prvním bylo to, že editor deníku, Cheng Yizhong (陈宜中), byl spolu se svými třemi kolegy odveden policií a uvězněn. Dále článek vedl k pobouření právnické obce, ze které se mnozí začali snažit o prosazení reformy právního systému v oblasti lidských práv jednak poskytováním právní pomoci těm, jimž byla jejich práva odepřena, a zároveň prostřednictvím odvolacích dopisů vládě. Zaměřili se zejména na témata, která v komunistické Číně těžko nalezala zastání – tedy na svobodu vyznání, svobodu slova a tisku, či podporu HIV pozitivních. Vzestup takových aktivistů bývá v literatuře označován jako Hnutí za lidská práva (*Weiquan yundong* 维权运动).² Jejich společným úsilím se podařilo dosáhnout propuštění Cheng Yizhonga a jednoho z jeho kolegů, zbylí dva sice trestu neunikli, ovšem byl jim udělen nižší, než jaký obžaloba původně navrhovala. Zároveň také došlo k odsouzení 18 lidí z řad policejních sborů, kteří v tomto případě figurovali (Yun 2003).

---

² Tento termín, jehož doslovný překlad zní „podporovat práva,“ vznikl právě v roce 2003 a označuje samostatně organizované hnutí právníků, vědců, aktivistů a dalších lidí snažících se o ochranu a zlepšení práv čínských občanů v souladu s tím, co jim zaručuje ústava a zákoník ČLR. Řady hnutí se rozšiřují zejména díky internetu (Hung 2010: 334).

Třetím následkem zveřejnění Sun Zhigangova případu byla podle Yun Xiangua stížnost adresovaná Všečínskému shromáždění lidových zástupců (*Zhongguo Renmin Daibiao Dahui* 全国人民代表大会), jejímž signatářem se stal i Teng Biao. Od tohoto momentu začal být vyhledávaným právníkem žadáným o pomoc právě v oblasti ochrany lidských práv.

V průběhu roku 2003 vstupuje Teng Biao do povědomí širší veřejnosti. Dostalo se mu rovnou dvou ocenění – Čínské ministerstvo spravedlnosti (*Zhonghua Renmin Gongheguo Sifabu* 中华人民共和国司法部) jej spolu s China Central Television (*Zhongguo Zhongyang Dianshitai* 中国中央电视台) jmenovalo jednou z Deseti nejlepších postav právního systému roku 2003 (*2003 niandu shi da fazhi renwu* 2003 年度十大法治人物), dále pak byl poctěn cenou Gleitsmanovy nadace,³ která je každý měsíc udělována aktivistům po celém světě za úspěchy v boji proti bezpráví v rámci jejich vlastní komunity. V témže roce se také stal jedním z těch, kteří se zasadili o založení Otevřené konstituční iniciativy (*Gongmeng* 公盟) – organizace upozorňující na případy bezpráví a usilující o to, aby soudní procesy probíhaly v souladu s platnými zákony a ústavou.⁴ V následujících letech byl jmenován časopisem *Yazhou Xinwen Zhoukan* 亚洲新闻周刊 (Asia Newsweek) jedním ze čtrnácti nejlepších právníků na ochranu lidských práv v Číně a zároveň jej časopis zařadil do kategorie osobností roku. V roce 2007 mu pak Národní poradní komise pro lidská práva (Commission nationale consultative des droits de l'homme) udělila Cenu Francouzské republiky za lidská práva (CSCL 2009). Spolu s jeho rostoucím renomé v oblasti lidských se z něj však stávala persona non grata pro politickou sféru.

---

³ Gleitsmanova nadace je americká nezisková organizace založená roku 1989 na podporu společenského aktivismu po celém světě (CLB 2006).

⁴ Tato nezisková organizace byla zrušena autoritami v roce 2009, kdy do kanceláře OCI přišli vládní úředníci mávající účtem za nezaplacené daně v částe cca 1,5 milionů jüanů (bezmála 5 milionů korun), kteří organizaci zabavili vše od počítačů až po automat na vodu (The Economist 2009).

3.1.2 Zadržení, odebrání licence a únosy

Podle Teng Biaovy výpovědi na portálu China Digital Times (*Zhongguo Shuzi Shidai* 中国数字时代) se mu v roce 2007 někdo naboural do jeho e-mailového účtu against.teng@gmail.com na serveru Google a následně z něj odesílal provokativní zprávy jeho přátelům (Schultz 2010). V témže roce byl Teng také poprvé zadržen. Když jel 27. listopadu do Linyi v provincii Shandong za účelem účasti na druhém přelíčení v procesu s Chen Guanchengem (陈光诚),⁵ jemuž byl dříve právním zástupcem, byl zadržen policií, prohledán a byl mu odebrán telefon. Po pěti hodinách na stanici byl bez vysvětlení propuštěn. O pár měsíců později byl poprvé unesen.

Na začátku března 2008 byl Teng Biao za bílého dne naložen členy Pekingského úřadu veřejné bezpečnosti (*Beijingshi Gong'anju* 北京市公安局) do auta, ti mu přetáhli přes hlavu pytel a odvezli jej na neznámé místo, kde byl bezmála dva dny zadržován. Během této doby mu bylo opakovaně vyhrožováno, že pokud nepřestane poskytovat rozhovory zahraničním médiím a psát články o ochraně lidských práv, bude mu odebrána jeho právnická licence, bude propuštěn z Čínské univerzity politologie a práva, kde pracoval jako přednášející, nebo obviněn ze sabotáže. Po 40 hodinách byl propuštěn (CSCL 2009).

Když ten samý měsíc došlo ku příležitosti 49. výročí Tibetského povstání⁶ k masovým proti-čínským demonstracím v Lhase, kde byly zadrženy desítky, podle některých zdrojů dokonce stovky lidí, osmnáct právníků sepsalo dopis vládnoucím autoritám, informující je o tom, že budou bedlivě sledovat vývoj událostí a budou ochotni zdarma poskytnout plnou právní podporu všem zadržovaným. Mezi podpisy byl i podpis Teng Biao (Boxun 2008). Zřejmě

---

⁵ Chen byl zadržen, když hodlal veřejně promluvit o nelegálních praktikách, ke kterým docházelo v rámci ústavu pro plánované rodičovství ve městě Linyi. Celý případ byl opředen intrikami a vykonstruovanými důkazy, čímž se mu dostalo velké kritiky ze strany britské ministryně zahraničí, Margaretty Beckett, i Amnesty International.

⁶ Tibeťané povstali proti čínskému režimu 10. 3. 1959, což mělo za následek desítky tisíc mrtvých a Dalajlámův útěk do exilu (Whitticase 2008).

v reakci na to mu autority v červnu zamítly žádost o obnovení právnické licence, která však byla odůvodněna tím, že univerzita, na níž působil jako přednášející, nedala souhlas k jeho zaměstnání na poloviční úvazek na pozici právníka. Spolu s ním přišel o licenci i jeho kolega Jiang Tianyong (江天勇).⁷ Sharon Hom, výkonná ředitelka organizace Human Rights in China (*Zhongguo Renquan* 中国人权), je v článku na stránkách organizace citována takto:

Daya naxie bei dangju renwei shouli mingan anjian de lüshi, shi dui zhongguo de fazhi jianshe he zuijin xiuding shishi de shengcheng 'baohu lüshi zhiye' de "lüshi fa" de chaonong 打压那些被当局认为受理敏感案件的律师，是对中国的法治建设和最近修订实施的声称‘保护律师执业’的《律师法》的嘲弄 (Brát si za terč útoku právníky zabývající se případy, které autority považují za citlivé, je výsměchem čínskému zákonodárství a nově platným dodatkům k právnímu zákonu [doslova „Zákonu právníků“], který se domáhá ochrany právníků při uplatňování zákonů [HRC 2008]).

O pár dní později, přibližně pět týdnů před zahájením Olympijských her v Pekingu, bylo na Teng Biaoa poprvé uvaleno domácí vězení. Onen den měla totiž do hlavního města přijet očekávaná americká delegace, s jejichž dvěma členy měl Teng povečeřet. Důvod tohoto vládního rozhodnutí bychom pravděpodobně mohli hledat v článku *Pravá Čína a olympijské hry* (*Zhenshi de zhongguo yu aoyun* 真实的中国与奥运), který napsal s dalším renomovaným ochráncem lidských práv, Hu Jiaem (胡佳).⁸ Vyjadřují v něm nespokojenost nad planými předolympijskými sliby Číny, které dávaly naději zlepšení situace ohledně lidských práv v zemi (Hu a Teng 2008).

---

⁷ Aktivista a bojovník za lidská práva, specializující se na ochranu osob s HIV/AIDS, Tibetanů a jiných utlačovaných skupin.

⁸ Čínský aktivista, disident a držitel několika cen za své počiny na poli lidských práv.

Zajímavé je, že když byla v den 60. výročí vzniku Mezinárodní deklarace lidských práv zveřejněna Charta 08 (*Lingba xianzhang* 零八宪章),⁹ Teng Biao, jakožto jeden z původních signatářů dokumentu, nebyl nijak perzekuován. Později se ovšem našly jiné důvody, kvůli kterým na něj byl uvalen dozor, domácí vězení či vazba.

Na přelomu května a června 2009, dvacet let od čínského prodemokratického hnutí (*zhongguo minzhu yundong* 中国民主运动) byl po dobu deseti dnů pod policejním dozorem a bez doprovodu nesměl z domu. V září roku 2010, v den vrcholu protijaponských protestů konajících se u příležitosti připomenutí Mukdenského incidentu (*Jiuyiba shibian* 九一八事变),¹⁰ byl Teng Biao nucen strávit 24 hodin v domácím vězení. Když se svět dozvěděl informaci o chystaném udělení Nobelovy ceny za mír Tengově kolegovi Liu Xiaoboovi (刘晓波),¹¹ policie okamžitě začala sledovat a odposlouchávat všechny signatáře Charty 08. Teng Biao sám byl 9. prosince po přednášce na univerzitě zadržen a na tři dny nuceně přemístěn mimo centrum Pekingu (CSCL 2009).

Navzdory Mezinárodní úmluvě OSN o ochraně všech osob před násilným zmizením,¹² schválené 23. prosince 2010, byl Teng Biao týž den zadržen, když spolu s kolegou Zhang Yongpanem (张永攀) šel navštívit matku přítele Fan Yafenga (范亚峰). Yafeng byl tou dobou držen ve svém bytě v domácím vězení, a jelikož neměl dovoleno za matkou docházet, byla tak ve vlastním domě stále sama. Při slovní přestřelce, jež zadržení předcházela, stihl

---

⁹ Jedná se o manifest inspirovaný československou Chartou 77 opatřený 350 podpisy z řad čínských intelektuálů, který byl vydán 10. prosince 2008.

¹⁰ Pro vytvoření záminky k napadení Mandžuska uskutečnili Japonci 18. 9. 1931 výbuch na své železniční trati vedoucí nedaleko Mukdenu a následně z něj obvinili čínskou stranu.

¹¹ Čínský aktivista, bojovník za lidská práva, spisovatel a momentálně politický vězeň.

¹² Originální znění: International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance (ICCPED).

Teng Biao odeslat zprávu o své situaci na Twitter,¹³ což byl možná jeden z hlavních důvodů, proč došlo k následnému poměrně rychlému propuštění těchto dvou právníků. Před stanicí se totiž na jejich podporu shromáždili další aktivisté. Během doby strávené ve vazbě byl Teng Biao bit, urážen a bylo mu vyhrožováno smrtí.¹⁴

K dosud nejtvrďší perzekuci nezlomného právníka došlo 16. února 2011. Tři dny po účasti na obědě s několika dalšími z řad čínské intelektuální sféry, při kterém probíhala debata o možnostech pomoci jejich kolegovi Chen Guangchengovi, v té době v domácím vězení, nechala vláda zmizet jak Teng Biao, tak i dva jeho kolegy, Tang Jitiana (唐吉田) a Jiang Tianyonga. Na vyšší příkaz byl Teng Biaovi prohledán dům a byly zkonfiskovány různé osobní věci, mezi nimi i dva jeho osobní počítače. Navzdory veškerým předpokladům byly rodiny aktivistů ponechány bez jakékoliv informace o jejich pobytu. Vláda toto následně obhájila odvoláním se na dodatek v zákoně, podle kterého je takové jednání možné v případech, v nichž panuje podezření, že se zadržená osoba podílela na sabotáži či páchala jiné činy ohrožující národní bezpečnost (BBC News 2012). Teng Biao byl propuštěn 29. dubna, 70 dní po svém zadržení.

3.1.3 O trestu smrti

Teng Biao se rozhodl neskrývat své přesvědčené o nespravedlnosti soudního systému a o utlačování lidských práv a nadále o něm veřejně promlouval. Když mu kvůli tomu hrozila výpověď z univerzity, obrátil se k řediteli se slovy:

---

¹³ Teng Biao je na této sociální síti pod uživatelským jménem @tengbiao od roku 2009 a k dnešnímu datu má více než 87 000 odběratelů.

¹⁴ Komplettní článek popisující dění na policejní stanici i následné brutální násilí byl s názvem *A Hole to Bury You* uveřejněn několika internetovými portály (viz bibliografie).

Wo de gongzuo he renshen anquan guran zhongyao, dan wo buneng fangqi dui wo geng zhongyao de yuanze, baokuo sixiang ziyou, xiezuo yan you he gong yi de zhaohuan 我的工作和人身安全固然重要，但我不能放弃对我更重要的原则，包括思想自由、写作言由和公义的召唤 (má práce a osobní bezpečnost jsou sice důležité, nicméně se nemohu vzdát mnohem zásadnějších principů, jakými jsou svoboda myšlení, svoboda projevu a má čestná povinnost [HRLCG 2010]).

Možná právě z těchto důvodů se rozhodl zaměřit se na jeden z nejkontroverznějších bodů čínského právního systému – trest smrti. Pro rozhovor s World Coalition Against Death Penalty, který je uveřejněn i na stránkách CADP, se nechal slyšet, že se za svůj pracovní život již mnohokrát setkal s tím, kdy byl na smrt odsouzen nevinný člověk. Jako příklad uvádí případ z roku 2001, kdy byli čtyři lidé obviněni z trestného činu ve městě Leping v provincii Jiangxi. Se zločinem je nespojovalo vůbec nic – nic kromě výpovědi vynucené mučením. Dva z nich dokonce ani nebyli v osudnou dobu v onom městě, ve kterém ke zločinu došlo.

S notnou dávkou štěstí vyjde pravda najevo před vykonáním rozsudku, někteří obžalovaní však takové štěstí nemají.¹⁵ Paradoxním se v tu chvíli jeví fakt, že podle Teng Biaoa se většina lidí v Číně staví proti upuštění od kapitálního trestu a někteří by dokonce preferovali, kdyby ho bylo užíváno častěji. V řadách čínské právní elity se sice o upuštění od tohoto typu trestu hovoří, většina ovšem zastává názor, že by tohoto mělo být dosaženo postupně.¹⁶ Teng sám je toho mínění, že by se od trestu smrti mělo odejít jednorázově a bezpodmínečně.

---

¹⁵ Konkrétní číselné údaje se mi dohledat nepodařilo, nicméně jelikož se o problému neprávem odsouzených vedou dlouhodobé debaty nejen na mezinárodním poli, ale i v samotné Číně, nebude se pravděpodobně jednat o malé číslo. *Nanhua Zaobao* 南華早報 (South China Morning Post) ve svém nedávném článku cituje generálního prokurátora Nejvyšší lidové prokuratury, Cao Jianminga (曹建明), který tvrdí, že předcházení justičním omylům je jedním z největších úkolů, se kterým se musí čínský soudní systém poprat (Zuo 2014).

¹⁶ Podrobněji o postoji čínské populace k trestu smrti v podkapitole 4. 4. Problémy se zrušením trestu smrti.

Jakožto mezinárodně uznávaný ochránce lidských práv, Teng Biao bojuje proti trestu smrti různými způsoby. Zveřejňuje odborné články na webu i na stránkách světových deníků, přijímá nabídky k rozhovorům se zahraničními médii a poskytuje plnou obhajobu těm, kterým hrozí tento postih. Jeden z jeho poměrně aktuálních případů byl případ domácího násilí v Sichuanu, kdy dvaadvacetiletá Li Yan (李彦) po opakovaném každodenním bití, týrání zapálenou cigaretou či nuceném trpění na balkóně v tuhých mrazech zabila po hádce v roce 2011 svého manžela. Jakožto oběť domácího násilí by byla v západních demokratických systémech po logické úvaze zproštěna viny, zejména když vyšlo najevo, že své problémy několikrát nahlásila místní policii. V té době však pro ni kromě zdokumentování podlitiny na její levé tváři nikdo nic neudělal. Po vraždě manžela byla odsouzena k trestu smrti. Do tohoto případu se aktivně vložila i nezisková organizace Amnesty International, která na svých stránkách vyzývala k podepsání petice za Liino propuštění a k rozesílání SMS zpráv čínským státníkům. V květnu 2014 došlo k průlomovému rozhodnutí soudu, aby byl případ vrácen Vyššímu lidovému soudu (*Gaoji Renmin Fayuan* 高级人民法院) k přezkoumání (AI 2014b).

Dalším případem, který i po letech stále přitahuje pozornost, je kauza pouličního prodavače Xia Junfenga (夏俊峰). Ten byl 16. května 2009 bezdůvodně zadržen místní policií, odveden na stanici a po celou dobu surově bit. V sebeobraně vytáhl svůj malý kapesní nožik a dva strážníky zabil, jednoho zranil. V prvním slyšení byl obviněn z úmyslného zabití a odsouzen k smrti, ve druhém slyšení byl obhajován Teng Biaoem, ani ten však nebyl schopen zvrátit verdikt soudu. Xia Juefeng byl popraven 25. září 2013. Tento případ vyvolal vlnu diskuzí na různých sociálních sítích, kde lidé náhle začali zpochybňovat spravedlnost čínského právního systému (Corcoran 2013). Poukazovali přitom zejména na případy, kdy byl člověk nízkého postavení odsouzen k smrti za drobný či celkem obhájitelný prohřešek, zatímco vysoce postavení úředníci, kteří se nechali uplácet, upravovali zákony pro své vlastní

dobro a státu zpronevěřili stamiliony, měli nejpřísnější verdikt změněn na trest smrti s dvouletým odkladem¹⁷ či byli postiženi jen drobnými sankcemi.

Na to ostatně odkazuje i sám Teng Biao ve svém článku *Politics of the Death Penalty in China*,¹⁸ kde zdůrazňuje své přesvědčení, že v Číně není aplikována vláda zákona, nýbrž se vládne tak, jak se to komu v daný případ hodí. Zároveň se zmiňuje o tom, jak zásadním politickým nástrojem byl a stále je trest smrti v průběhu moderních dějin Číny.

Jako důkaz uvádí projevy Mao Zedonga z 50. let, kdy se vůdce nejprve pozastavoval nad pomalostí soudních procesů a nízkým množstvím vykonaných trestů smrti. Když se posléze soudy ve všech provinciích začaly předhánět ve vykonávání poprav a čísla interních statistik Ústředního výboru komunistické strany Číny (*Zhongguo Gongchandang Zhongyang Weiyuanhui* 中国共产党中央委员会) během roku vzrostla na 712 000 popravených,¹⁹ přiznal sice, že bylo trestů smrti provedeno poněkud příliš a nemělo by s nimi být nakládáno tak lehkomyšlně, nicméně celkově byl s výsledky spokojen. Teng Biao tuto etapu čínské historie vidí jako jeden z nejhorších případů bezprávé a nemorální totalitní brutality (Teng 2014).

Být obhájcem před čínskými soudy není lehké, rozhodnutí o rozsudku totiž nemůže soudce udělat podle vlastní vůle, jelikož je většinou řízen výše postavenými – soudy vyšší instance či lidry Komunistické strany. Navíc v Číně je sice povoleno otevřeně hovořit o vlastních názorech ohledně zákonů (v Teng Biaoově případě o trestu smrti), ale dávat tyto názory do kontextu s realitou, tedy prohlašovat, že bylo za rok neoficiálně vykonáno 8000 poprav, přičemž těla byla poté záhadně zbavena orgánů, to je již velmi riskantní (WCADP

---

¹⁷ V ČLR jsou v zákoně ukotveny dva typy trestu smrti: okamžitý, který se provádí do určitého data od vynesení rozsudku, a s dvouletým odkladem, který se v případě bezúhonného chování odsouzeného po dobu dvou let změní na doživotní vězení či vězení na dobu určitou.

¹⁸ Čerpáno z překladu Kevina McCreadyho pro server Chinachange.org, jelikož ani přes klíčová slova se mi nepodařilo dopátrat se originálu. Pokus o kontaktování překladatele bohužel selhal a článek chybí i na Tengově blogu.

¹⁹ Susan Traveskes uvádí 712 000 popravených, přičemž přesná čísla pravděpodobně byla mnohem vyšší (Traveskes 2012: 20).

2010). Jelikož byl Teng jakožto učitel pod záštitou Čínské univerzity politologie a práva, jako státní zaměstnanec si mohl dovolit své názory v určité míře prezentovat. Od jeho odchodu do exilu se však mnohé změnilo, což dokazuje i zablokování jeho internetové stránky sdružení China Against Death Penalty.

3.2 China Against Death Penalty

V říjnu roku 2013 dal Teng Biao rozhovor v angličtině ku příležitosti své nominace na cenu Václava Havla za lidská práva (Teng 2013). Prohlásil, že: „každým týdnem, dokonce každým dnem jsou ochránci lidských práv zatýkáni, bráni do vazby nebo dokonce mučeni, ale čím dál více Číňanů povstává do boje za svou vlastní svobodu a ústavní práva.“ Mimo jiné i právě všeobecné uvědomnění a postavení se za to, co má být čínskému lidu ústavou garantováno, je jedním z cílů organizace CADP.

CADP je první nezisková organizace v Číně, která se rozhodla na místo pasivního informativního přístupu zaujmout ten aktivní. Jména jejích členů nalezneme na seznamech obhájců figurujících v případech vynesení rozsudku trestu smrti, mezi dokumentaristy zpravující Čínu o jejích právech a samozřejmě v titulcích velkého množství novinových článků hovořících o zatýkání vládě nepohodlných osob.

Na jejím začátku stál v roce 2010 v té době již renomovaný bojovník za lidská práva, doktor Teng Biao, spolu s několika přáteli též působícími na lidskoprávním poli. Společně dali dohromady internetovou stránku CADP, za jejíž správu byl zodpovědný především Teng Biao, a na které byly shromažďovány aktuální informace týkající se trestu smrti zejména, ovšem ne výhradně, v ČLR. Samotná organizace spolu s ním disponuje dalšími třemi právníky – Jiang Tianyongem (江天勇), Li Fangpingem (李方平) a Xu Ron (许荣), kteří poskytují právní služby v případech, kdy obviněnému hrozí trest smrti a zabývají se výzkumem různých kauz, během jejichž vyšetřování mohlo dojít k pochybení. V CADP také působí nezávislý dokumentarista He Yang (何

杨), který má v režii produkci, natáčení a šíření obrazového materiálu. Za finanční management organizace je zodpovědný Teng Bioův dlouholetý přítel Xu Zhiyong (许志永), jenž se též věnuje plánování konferencí, dobrovolnické práci a vzdělávání veřejnosti.

Pozornému čtenáři neunikne, že čínský název organizace, *Zhongguo Xingshan Yanjiusuo* 中国兴善研究所, neodpovídá oficiálnímu překladu do angličtiny. Název by se dal spíše přeložit jako Čínský institut podporující dobré skutky. Zajímavá je také podobnost loga CADP s logem Amnesty International, jelikož obě vyobrazují svíci.²⁰ Na stránkách Amnesty International lze dohledat, že svíce je symbolem naděje, jelikož poskytuje světlo v temných časech. To ostatně velmi dobře popisuje čínské přísloví uvedené na stránkách organizace, jež mělo logo inspirovat: „je lepší zapálit svíci, než proklínat temnotu“²¹ (AI, nedatováno). Nabízí se tedy otázka, zda sdružení CADP nemá jistou spojitost s křesťanstvím. Teng Biao byl na toto nedávno dotázán v rámci rozhovoru v angličtině pro portál *New York Review*. Uvedl, že on se sice za křesťana nepovažuje, nicméně přibližně čtvrtina právníků zabývajících se otázkou lidských práv věříci je. Podle něj je provozování tohoto povolání v Číně velice nebezpečné, navíc přibližně 90 % všech soudních případů skončí prohrou. Lidé hledají a potřebují naději, kterou jim právě víra v Boha může poskytnout. Nicméně ti, kteří v Boha nevěří, mají především hlubokou víru ve spravedlnost a právě ta stála za vznikem organizace CADP (Johnson 2014).

Teng Biao a jeho kolegové z CADP si stanovili mnoho cílů, mimo jiné i zveřejňování pravidelných reportů shrnujících výsledky jejich snažení a přinášejících nové poznatky týkající se právních reforem a vývoje okolo trestu smrti v Číně. Představitelé organizace zatím sepsali pouze jeden dlouhý report, jímž je Zpráva CADP (*Zhongguo Sixing Guancha Baogao* 中国死刑观

---

²⁰ Viz Přílohy.

²¹ Na stránkách není uveden originál, nicméně původní znění v čínštině je takto: *yuqi zuzhou hei'an buru dianran yi zhi lazhu* 与其诅咒黑暗不如点燃一支蜡烛.

察报告), která byla publikována v roce 2012 (dále v textu označována jako Zpráva). Jedná se o dosud nejlépe zpracovaný informativní dokument zveřejněný CADP.

Zpráva je rozdělena do tří kapitol a je opatřena rozsáhlou přílohou. V první kapitole je prezentován všeobecný přehled dokumentující pozici trestu smrti v dnešní době, role jednotlivých orgánů a složek podílejících se na vyšetřování a následném vynesení rozsudku, dále pak problémy a kontroverze, které trest smrti provázejí, přístup občanů ČLR k této otázce a možné kroky k odstranění tohoto nejvyššího trestu.

Druhá kapitola je věnována systému přezkoumání rozsudků s verdiktem trestu smrti Nejvyšším lidovým soudem, samotnému procesu přezkoumání a roli jednotlivých subjektů. Dále pak rozebírá novelizace trestního řádu a jejich důsledky.

Na jednotlivé případy trestu smrti, které byly buď velmi kontroverzní nebo se jimi zabývali přímo právníci CADP, je zaměřena třetí kapitola Zprávy. Ta upozorňuje na procedurální chyby, nesmyslnost systému, bezpráví apod.

4 Trest smrti v Číně

William C. Jones otevírá knihu *Understanding China's Legal System* slovy: „Je velmi snadné si čínské právo špatně vyložit. Není navíc jisté, zda-li vůbec někdo – ať již Číňan nebo cizinec – čínskému právu rozumí“ (Hsu 2003: 7). Vnímání čínského práva jako velkého chaosu vysvětluje tím, že vyspělé země při pohledu na tento systém očekávají podobné charakteristiky, jaké nesou jejich právní systémy. Pravdou ovšem je, že se čínské právo po staletí vyvíjelo velmi unikátním způsobem a západní myšlení do něj začalo pronikat až během posledních desetiletí (Hsu 2003: 7). S tímto ohledem by mělo být přistupováno i k chápání otázky lidských práv, tedy i trestu smrti.

Podle Zprávy zveřejněné na severu CADP popraví Čína každoročně mnohem více osob než celý zbytek světa dohromady. Teng Biao ve svém rozhovoru pro World Coalition Against Death Penalty hovoří o osmi tisících lidech (WCADP 2010). Zpráva pomocí doložitelných údajů z dřívějších let dochází až k odhadům přesahujícím desítku tisíc popravených ročně (CADP 2012: k. 1, sc. 4. 2). Jak podotýká kniha *Confronting Capital Punishment in Asia*, mezinárodní zákon zavazuje všechny země k tomu, aby sbíraly a zveřejňovaly údaje o počtu vykonaných poprav v rámci svého území (Deva a Hood 2013: 29). Čína je tak celosvětovou výjimkou a zda-li je možné dopátrat se reálných čísel, tedy pokud jsou vůbec někde zaznamenána, se možná nikdy nedozvíme.

Se zajímavými statistikami přichází zejména Hong Lu. Podle něj se průměrný věk odsouzených k smrti mezi lety 1973–2007 pohyboval okolo 32 let, jen od 15 % bylo získáno doznání a pouze 7 % odsouzených bylo ženského pohlaví. Trest smrti byl obvykle vykonán do sedmi dnů od vynesení rozsudku. Hong podotýká, že argumentem hájícím udělování vysokého počtu trestů smrti je to, že neexistuje jiná adekvátní alternativa. Nejvyšší sazba trestu odnětí svobody je momentálně 15 let, ve výjimečných případech může být udělen trest doživotního vězení. Hong je toho názoru, že pokud by byla

nejvyšší sazba o několik let prodloužena, došlo by i ke snížení počtu požadavků na udělení trestu smrti (Hong 2008: 5–9).

4.1 Trest smrti v průběhu dějin

Trest smrti je v čínském kulturním a historickém prostředí hluboce zakořeněn. Jak uvádí Hong Lu, státníci se v průběhu dějin běžně přikláněli k trestu smrti za účelem potlačení různých povstání, potrestání banditů, udržení společenské stability či pro uchlácholení pobouřené veřejnosti (Hong 2014: 121). Trest smrti najdeme již ve zmínkách o legendární dynastii Xia (2200–1750 př. n. l.),²² kdy měl bájný císař Shun ustanovit první kodifikaci trestů zvanou *Shundian* (舜典), jejíž základním stavebním kamenem byla instituce pěti trestů (*wu xing* 五刑). Těchto pět trestů se dělilo na hlavní a vedlejší, přičemž hlavními byl trest smrti (*sixing* 死刑) a tělesný trest (*rouxing* 肉刑), vedlejšími pak bití (*puxing* 扑刑), trest nošení jednobarevného oděvu (*xiangxing* 象刑)²³ a vyhnanství (*liuxing* 流刑). Tato pětice byla v jisté obsahové obměně základem pro veškerou trestní kodifikaci čínského práva až do pádu císařství v roce 1911. Pouze trest smrti se jako jediný v průběhu staletí nijak zásadně nezměnil (Tomášek 2004: 24 – 25).

Již od dob dynastie Xia mělo být trestu smrti užíváno pouze ve výjimečných situacích, kdy byl spáchán obzvláště závažný čin ohrožující společnost. Zprvu byl aplikován zejména v případech cizinců, kteří na území Číny podnikali vojenské výpady a plenili města a vesnice (Tomášek 2004: 25). Ovšem posléze se trestu smrti začalo užívat i v případech odsouzených osob čínského původu, přičemž například za dynastie Shang (1750–1040 př. n. l.) už bylo v extrémních situacích možno vykonání trestu vztáhnout i na rodiče,

---

²² Datování dynastií citováno dle publikace *Dějiny Číny* od Johna F. Fairbanka, viz bibliografie.

²³ Podle informace z *Writing and Authority in Early China* tento trest měl v jisté době nahradit fyzické tresty – tetování na obličej bylo nahrazeno pouhým malováním, useknutí nohou nošením konopných slamněných sandálů, odříznutí nosu bílými pentlemi na čapce apod. (Lewis 1999: 270).

manželku a děti odsouzeného (*zuxing* 族刑) (Tomášek 2004: 31). Postupně začalo přibývat i trestných činů, za které mohl být člověk popraven – za vlády západních Zhou (1100–771 př. n. l.) takových činů bylo pouze něco přes dvacet (Tomášek 2004: 50), dynastie Han (206 př. n. l.–220 n. l.) jich však v kodexu Devíti zákonů (*jiu lü* 九律) již měla 610 (Tomášek 2004: 100–101). Již v období západních Zhou je také poprvé oficiálně kladen důraz na funkci trestu, který je od té doby chápán jako výchovný prostředek pro napravení morálky. Z té doby se zachovalo i heslo „morálka je hlavní – trest ji doplňuje“ (*dezhu xingfu* 德主刑辅) (Tomášek 2004: 38).

Za doby vlády dynastie Ming (1368–1644 n. l.) došlo k pozitivní změně pro odsouzené k smrti, každý takový případ totiž před vykonáním rozsudku muselo pečlivě přezkoumat Ministerstvo spravedlnosti (Tomášek 2004: 191). Za zmínku stojí i výsada, které se začalo dostávat vysoce postaveným osobám v období vlády západních Jin (265–420 n. l.) a která byla aplikovaná i za dob Mingů. Pokud byl příslušník vyšší vrstvy nebo člověk z panovnickova bezprostředního okolí odsouzen k smrti, byla mu zaslána hedvábná stuha, jež indikovala, že má odsouzený spáchat sebevraždu, přičemž za Mingů mohl namísto oběšení použít i jed (Tomášek 2004: 140, 191).

Dynastie Qing (1644–1911 n. l.) hranici schvalování trestu smrti posunula ještě dál a každý takový rozsudek musel schválit sám císař. V té době byla také vypracována největší kodifikace tradičního čínského práva, kterou byl kodex Qingů (*Daqing lü jije fuli* 大清律集解附例) z roku 1646, což byl soupis veškerých precedentů doby inspirovaný předchozími právními systémy. V průběhu let byl postupně doplňován a znovu vyšel v roce 1740 jakožto Sběrka zákonů a rozhodnutí velkých Qingů (*Daqing lüli* 大清律例). Tato sbírka je zároveň poslední velkou kodifikací tradičního čínského práva (Tomášek 2004: 205).

Podle Tomáška byl trestní proces qingské doby velmi důmyslný a bravurně propracovaný. V soudním systému fungovala hierarchie, která postupovala od okresního soudu případně až k císaři. Byl zaveden systém hlášení o rozsudcích, přičemž tato hlášení byla posléze přezkoumávána

nadřazenými orgány. Dále také xistovala možnost odvolání, zohledňovala se mravní dimenze případu a dokonce bylo povoleno vzít si právní pomoc (2004: 208–209).

Po pádu císařství v roce 1911 se na nový trestní kodex čekalo až do roku 1935.²⁴ Se vznikem Čínské lidové republiky došlo v roce 1949 ke zrušení předešlých zákonů a bylo odmítáno uchylování se zpět k císařskému právu. Země tak byla zanechána bez práva, právního řádu a zákoníku a příprava nových zákonů byla značně zpomalena. Důraz byl kladen především na to, aby nově vytvářené zákony nebyly ani trochu podobné těm předešlým, jelikož by to znamenalo krok zpět ke starým zvyklostem (Tomášek 2004: 271–272).

Za zmínku zajisté stojí doklady knihy *The Black Book of Communism*, která hovoří o nepředstavitelném násilí provázejícím tresty smrti během revolučních bojů v první polovině 20. století. Kniha hovoří o kontrarevolucionářích, na jejichž veřejných slyšeních se scházeli lidé s touhou vidět je brutálně popravené. Během procesů se z davů ozývalo „zabít, zabít“ a bylo běžné, že odsouzený byl usmrcen rozřezáním. Podle knihy byly kusy masa popraveného někdy uvařeny a snědeny, nebo je pod nátlakem museli sníst pozůstalí, kteří popravě museli přihlížet (Curtois et al. 1999: 470–471). Podle knihy bylo v roce 1927, kdy docházelo k popravám tisíců komunistů sdruženími a tajnými spolky podporujícími Chiang Kai-shekovu vládu, dokonce mnoho z nich usmrceno v kotlích lokomotiv (Curtois et al. 1999: 469).

V roce 1954 byla přijata první Ústava ČLR, ovšem zásadní zlom přišel až po konci kulturní revoluce, když roku 1979 spatřil světlo světa první trestní zákoník (*Zhonghua renmin gongheguo xingfa* 中华人民共和国刑法) a s ním i trestní řád ČLR (*Zhonghua renmin gongheguo xingshi susong fa* 中华人民共和国刑事诉讼法). Trestní řád určuje role všech stran v soudním řízení

---

²⁴ Prezidentský dekret z 10. března 1912 ustanovil nadálou platnost císařských zákonů v případě, že neodporují republikánskému zřízení, a dokud nebudou nahrazeny novými zákony (Tomášek 2004: 245). Trestní zákoník z roku 1935 je považován za jednu z nejpropracovanějších kodifikací nankingského období a byl založen na čínském tradičním právu a zahraničních, zejména italských, právních tradicích (Tomášek 2004: 261).

a upravuje právo procesní. Trestním zákoník naopak upravuje právo hmotné. Právě v něm bylo vytyčeno osm kategorií trestných činů a zároveň byl zaveden nový systém pěti trestů – fyzické tresty, které byly dříve za různých dynastií velmi časté, jsou zcela odstraněny, trest smrti však zůstává. Jistého omezení se mu ovšem také dostalo. Poprvé se oficiálně setkáváme s trestem smrti s odkladem na dva roky, kdy pokud odsouzený po dobu dvou let nespáchá žádný další trestný čin, je mu rozsudek zmírněn na doživotní trest, případně na pobyt ve vězení po dobu určitou. Zákoník dále ustanovuje, že trest smrti není možno udělit v případě těhotných žen či mladistvých, přičemž je-li obviněnému mezi 16–18 lety, je za extrémě závažný zločin povoleno odsouzení k trestu smrti s odkladem na dva roky (Tomášek 2004: 299–302). Susan Trevaskes, docentka na Griffitově univerzitě v Austrálii, ve své publikaci ovšem zdůrazňuje, že vytyčení hranic mezi důvody pro uložení okamžitého trestu smrti a trestu smrti s odkladem na dva roky není pevné. Jelikož se tomu zákoník věnuje velmi okrajově, mají soudci v rozhodování často notnou dávku volnosti. Právě tehdy se do případu vkládá strana, která často navede soudce, jak v rozsudku postupovat (2012: 5).

Podle čínské vlády, která se vydala cestou politiky „zabíjet méně, zabíjet rozvážně“ (*shaosha, shensha* 少杀, 慎杀), obsahoval zákoník z roku 1979 pouze 28 trestných činů, po jejichž spáchání mohl být uložen trest smrti. Spolu s příchodem ekonomické reformy však začala stoupat vlna kriminality a pomocí dodatků k zákonu postupně docházelo k navyšování trestných činů postižitelných kapitálním trestem až na 74 do roku 1997. V té době již byly postižitelné nejen zločiny proti lidskosti, ale i ekonomické, nenásilné a některé druhy běžných trestných činů. V témže roce ovšem došlo k revizi zákona, která snížila tento počet na 68. K tradičnímu trestu smrti zastřelením byla v nové verzi přidána humánnější smrtící injekce²⁵ a byla odstraněna pasáž o trestu smrti s odkladem na dva roky pro mladistvé ve věku 16–18 let. Spáchal-li mladistvý trestný čin, čekalo ho pouze vězení. Nicméně popularitu udílení

---

²⁵ Smrtící injekce byla do trestního řádu přidána roku 1996 a podle docenta Bin Lianga byla prvním krokem k zásadním reformám trestu smrti (Bin 2007: 96).

trestu smrti to nijak nezmenšilo, ba naopak, vysoké počty popravených byly vnímány jako úspěch v boji proti zločinu. Spolu s nárůstem těchto rozsudků se ale ve společnosti začalo probouzet povědomí o přílišné krutosti a zneužívání kapitálního trestu. Toto povědomí je však z důvodu vysoké míry nevzdělanosti a velkému množství trestných činů pramenících z extrémní chudoby přítomno zejména v intelektuálních kruzích (Lu a Guo 2006).

Když byla roku 1982 přijata nová ústava ČLR obsahovala mimo jiné i základní práva a povinnosti čínských občanů. Jak uvádí Na Jiang, lidská práva byla do ústavy přidána až v roce 2004 článkem 33 čtvrté novelizace, nenajdeme zde ovšem žádnou zmínku o právu na život, právu udělení milosti ani právu na obhajobu (Na 2014: 123). Toto dokazuje, jakou míru důležitosti přisuzuje Čína právům jednotlivce.

4.2 Důvody k aboliici trestu smrti podle CADP

Jak uvádí zpráva CADP: *sixing renshu lilai bei zuowei guojia juemi xinxi bu yu gongkai* 死刑人数历来被作为国家绝密信息不予公开 (Počet lidí odsouzených k trestu smrti byl vždy pro vládu přísně tajnou informací střeženou před veřejností [CADP 2012: k. 1, sc. 4. 2]). Proč má ale čínská vláda takový strach z odhalení statistik zabývajících se trestem smrti? Zpráva CADP se shoduje s tvrzeními jiných lidskoprávních organizací, že se totiž jedná o tak vysoké číslo, že by jeho zveřejnění mohlo ohrozit národní bezpečnost (CADP 2012: k. 1, sc. 4. 2). Alarmujícím faktem je zejména to, že se mezi popravenými nezřídka najdou nevinní a o praktikování zásady rovnosti před zákonem zdaleka nemůže být řeč. Organizace CADP se rozhodla aktivně vystoupit proti takovému fungování státu a udělat krok k aboliici trestu smrti, jelikož právě to je jedním ze základních požadavků pro fungování v souladu s kodexem lidských práv a svobod.

Teng Biao se ve svém článku *Politics of the Death Penalty in China* ptá, proč někteří lidé umírají a jiní žijí (Teng 2014). Naráží tak na podjatost soudního systému, který je navzdory garanci ústavy zaujatý. Ústava ČLR by měla zaručovat čínskému soudnictví nezávislost:

Renmin fayuan yizhao falü guiding duli xingshi shenpan quan, bu shou xingzheng jiguan, shehui tuanti he geren de ganshe 人民法院依照法律规定独立行使审判权，不受行政机关、社会团体和个人的干涉 (lidové soudy vykonávají soudní moc nezávisle, podle zákonných ustanovení a nepodléhají zasahování žádného administrativního orgánu, veřejné organizace či jednotlivce [Ústava ČLR 1982: hl. 7, čl. 126]).

Realita je však odlišná. Podle Zprávy je povinností soudů pravidelné podávání informací Všečínskému shromáždění lidových zástupců (*Quanguo Renmin Daibiao Dahui* 全国人民代表大会), přičemž většina soudců je dokonce přímými členy Komunistické strany Číny (*Zhongguo Gongchandang* 中国共产党). Od roku 1949 byly sice provedeny právní kroky za účelem omezení vlivu KS Číny na soudní systém, ovšem Zpráva výsledky těchto kroků popisuje takto:

Suiran zai 1949 nian hou jingli yixie jueise bianqian, houlai geng cong dui gong, jian, fa de leisi „ganyu“ xing de xietiao zhuanbian wei „zhao hu“ huo „zhaoji“ xing de xietiao, dan ge ji zhengfa wei dui fayuan juti anjian de ganshe reng zai hen da chengdu shang jue ding le sifa bu duli diwei 虽然在 1949 年后经历一些角色变迁，后来更从对公、检、法的类似“干预”型的协调转变为“招呼”或“召集”型的协调，但各级政法委对法院具体案件的干涉仍在很大程度上决定了司法不独立的地位 (přestože bylo od roku 1949 provedeno několik změn týkajících se její²⁶ role a jeho vlivu na správu, policii a soudnictví, během kterých došlo k posunu od „přímého zasahování do procesů“ do pouhé „pozice rádce,“ výbor však stále ve velké míře zasahuje do jednotlivých soudních procesů, čímž jen potvrzuje fakt, že soudy nezaujímají nezávislou pozici [CADP 2012: k. 1, sc. 2. 1]).

---

²⁶ Pozn. autorky: jedná se o roli politicko-právní komise *zhengfa weiyuanhui* 政法委员会.

Podíváme-li se na politické uspořádání demokratického systému v České republice, všimneme si, že je zde praktikována dělba moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní, přičemž všechny musí být spravovány nezávisle. Právě nezávislé fungování těchto tří složek má být zárukou proti zneužívání moci či jejímu uzurpování jednotlivcem nebo skupinou. Zpráva CADP ovšem podotýká, že čínská prokuratura (*jiancha jiguan* 检察机关), která spadá stejně jako u nás pod kontrolu moci výkonné, má po vzoru systému Sovětského svazu právo dozoru nad prací soudců a jejich rozhodnutími (CADP 2012: k. 1, sc. 2. 1). Toto ovšem zásadně narušuje rovnováhu v systému dělby moci, jelikož v tomto případě je justice ve skutečnosti pod dohledem exekutivy.

V článku *Politics of the Death Penalty in China* Teng Biao přirovnává valnou část soudních přelíčení v Číně k dění na sportovním stadionu, kde se soudce jakožto rozhodčí bez váhání přidává k jednomu z týmů. Podle Teng Biaoa totiž soudce stojí bok po boku jak s orgány provádějícími šetření, tak s prokuraturou, což je nejvíce patrné zejména v choulostivých případech vysokých státníků (Teng 2014). Susan Trevaskes podotýká, že toto politicky motivované přiklání se buď k žalovanému nebo k obžalobě pramení z velmi volné formulace zákonů, u jejichž výkladu se tak nabízí mnoho interpretací. Podle ní za to mohou reformátoři, kteří si při psaní dodatků k trestnímu řádu chtěli zaručit, že bude soudcům umožněno vydat rozsudek, jež bude v souladu s vůlí strany (2012: 7).

Jako typickou ukázkou toho, že ve skutečnosti je to strana, kdo v některých případech tahá za nitky v soudních procesech, uvádí Teng soudní verdikt z roku 2013 v případě Liu Zhijuna (刘志军). Tento dřívější politik a železniční magnát byl v dubnu 2014 zadržen, obviněn z braní úplatků a zneužívání své moci a předveden před soud. Nahlédneme-li do čínského trestního zákoníku, všimneme si, že podle článků 383 a 386, novelizovaných 14. března 1997 pátým zasedáním osmého Všečínského shromáždění lidových zástupců, může být obviněný odsouzen k smrti za korupci a braní úplatků v situaci, kdy částka, o kterou se dotýčný obohatil, dosahuje závratné výše (Trestní zákoník 1997: hl. 8, čl. 383, 386). O tomto v případě Liu Zhijuna

nebylo nejmenších pochyb. Kvůli korupci a úplatkářství byl totiž mnohonásobně před tím vyšetřován. Nicméně soudce měl na případ jiný názor a Liu Zhijun byl odsouzen k trestu smrti s dvouletým odkladem. Obviněný se podle obhajoby zasadil o značný přínos čínské ekonomice a na tomto základě požádala obhajoba o shovívavost. Po vynesení rozsudku se Liu Zhijun rozplakal a děkoval soudu za to, že mu bylo dovoleno poučit se z vlastních chyb. Podle Teng Biaova názoru tak obžaloba de facto plnila úlohu obhajoby, obhajoba hrála roli mluvčího vlády, soudce byl v pozici filmového režiséra a pravým soudcem byla ve skutečnosti strana (Teng 2014).

Nejenže tedy vláda v případě zájmu může přímo ovlivňovat soudní verdikty, zároveň je též schopna podle vlastní vůle dosazovat či propouštět členy soudního sboru. Jak dokládá zpráva CADP: *youde lingdao dui fayuan ganbu sui yi diaozou huo chehuan* 有的领导对法院干部随意调走或撤换 (Někteří vysoce postavení úředníci jmenují či odvolávají soudní personál jak se jim zachce [CADP 2012: k. 1, sc. 2. 1]).

Pomineme-li výše uvedená fakta, i tak systém soudnictví v Číně není bez chyby. Pokud je spáchán nějaký trestný čin v České republice, tak se jeho projednáním nejprve zabývají soudy na nejnižší možné úrovni – jako příklad si uveďme soudy okresní. V případě, že po vynesení verdiktu soudem okresním dojde ať již na straně žalobce či na straně obžalovaného k nesouhlasu, je podáno odvolání k soudu s vyšší instancí, v tomto případě k soudu krajskému. Ten poté vydaný rozsudek buďto zruší a ve věci rozhodne sám, nebo případ vrátí nižší instanci k opětovnému prozkoumání (Ústava ČR 1993). V Číně je tomu však jinak.

Narozdíl od ČR nejsou soudy podle Zprávy financovány státem, ale jsou spravovány lokálně. *Geng zhongyao de shi youyu ren, cai, wu deng dou zai difang zhengfu de kongzhi zhi xia* 更重要的是由于人、财、物等都在地方政府的控制之下 (mnohem důležitější je, že personál, finance, majetek apod. jsou pod kontrolou lokální vlády [CADP 2012: k. 1, sc. 2. 1]). Neblahým důsledkem tohoto je, že místní vláda de facto přebírá kontrolu nad soudy v rámci svého územního působení. Je to totiž ona, kdo rozhoduje o částce, jež

bude soudům uvolněna. A protože nikdo ze soudního personálu nechce přijít o práci, raději se podřídí instrukcím místní vlády.

Obojí výše zmíněné potvrzuje i Na Jiang, když uvádí, že soudní orgány mají limitovanou moc. Podle něj vládnoucí strana či lokální vládní představitelé mohou rozhodovat o financích, zaměstnancích i logistice místních soudů. Tímto je soudům odebrána jejich nezávislost a snadno tak dochází k předpojatým rozsudkům (Na 2014: 251).

Odhlédněme nyní na moment od podjatosti systému a zaměřme se na to, jak vůbec soudní proces probíhá. Presumpce nevin, která je garantována ústavou ve vyspělých zemích, je v Číně nejenom hrubě porušována, někdy je dokonce brána zcela obráceně. Počinání čínských soudců trefně popisuje titulek článku Foxe Butterfielda pro New York Times, *In China, They're Presumed Guilty Until Found Guilty*.²⁷ O neexistující presumpci nevin hovoří i Tomášek, který nazývá trend, jenž lze sledovat již od roku 1957, právním nihilismem. Postupně docházelo k tomu, že státní a soudní orgány začaly zpochybňovat názory právníků snažících se o obhájení základních práv občanů ČLR. „Za nepřijatelné začaly být považovány zejména takové právní zásady jako *nulla poena sine lege*,²⁸ presumpce nevin, nezávislost soudů a prokuratury i dozor prokuratury nad zákonností“ (Tomášek 2004: 289–290).

Zpráva CADP uvádí, že i když je obviněný nevinný, příslušné autority si s tím pomocí donucovacích prostředků umí poradit.

Jinguan xingxun bigong bei falü suo jinzhi, dan fanzui xianyi ren shoudao xingxun bigong de xianxiang renguan xiangdang pubian 尽管刑讯逼供被法律所禁止，但犯罪嫌疑人受到刑讯逼供的现象仍然相当普遍 (přestože je mučení u výslechu za účelem získání doznání zákonem zakázáno, fenomén donucování obviněných k přiznání pomocí mučení je stále běžným úkazem [CADP 2012: k. 1, sc. 3. 4]).

---

²⁷ Česky: „V Číně je na ně nahlíženo jako na vinné, dokud nejsou prohlášeni vinnými.“ Butterfield (1980).

²⁸ Česky: „Není trest bez zákona.“

Proti mučení vystoupilo v roce 2011 v čele s Teng Biaoem několik dalších uznávaných čínských právníků. Pomocí otevřeného dopisu, který byl zveřejněn i na stránkách organizace Human Rights in China žádají o respektování práv jednotlivce, které by mělo být založeno především na zákazu mučení.

Zhiyou baozheng gongmin mian yu kuxing zhi kongju, caineng zhenzheng jiangou gongping zheng yi, minzhu fazhi de xiandai shehui 只有保证公民免於酷刑之恐惧，才能真正建构公平正义、民主法治的现代社会 (pouze pokud bude občanům zaručeno, že budou uchráněni od strachu z mučení, teprve pak bude možné založit spravedlivou, demokratickou moderní společnost v rámci právního státu [HRC 2011]).

Mučení podle aktivistů odporuje zásadám presumpce neviny, o které se vyjadřuje i Na Jiang. Dodává také, že za udílením vysokých trestů může stát silný politický tlak. Tímto jsou obžalovaným odepřena základní práva na řádné soudní řízení a spravedlivý soud (Na 2014: 120).

O tom samém hovoří i Teng Biao ve svém článku *Politics of the Death Penalty in China*. Uvádí, že existuje mnoho případů, kdy byli nevinní lidé usvědčeni z trestného činu kvůli doznání, které poskytli pod nátlakem a po vystavení mučicím technikám. Následkem takového doznání pak byl rozsudek smrti (Teng 2014). Teng ve článku pro Amnesty International uvádí, že i když je soudce povinen při řízení vyloučit veškeré důkazy, které byly objeveny na základě mučení, ve většině případů se zachovají tak, jak jim poradí strana. O nezávislosti čínských soudů tak opravdu nemůže být řeč (AI 2013). Jako příklady takového jednání uvádí Teng Biao i Zpráva CADP případ Teng Xingshana (滕兴善), řezníka z provincie Hunan, který byl v roce 1987 neprávem odsouzen k trestu smrti za zabití ženy. Tělo mělo patřit Shi Xiaorong (石小荣), servírce, jež byla už měsíc nezvěstná. Její tělo bylo vhozeno do řeky poté, co bylo velmi zručně rozřezáno, proto se místní policie domnívala, že ji musel zabít někdo, kdo měl s noži velké zkušenosti a místní řezník se nabízel jako vhodný kandidát na pachatele. Místní soud se přiklonil k teorii, že řezník

Shi Xiaorong znásilnil a následně zabil, protože mu ukradla peníze. Teng Xingshan ještě minuty před popravou prohlašoval svou nevinu a prosil o milost, nikdo jej však nevyslyšel. Až po letech se ukázalo, že mrtvá, která byla identifikována jako Shi Xiaorong (石小荣), byla ve skutečnosti jinou ženou, kterou mohl proud připlavit odkudkoliv, a v době, kdy došlo k vraždě, pravá Shi Xiaorong seděla ve vězení (Daniels 2005).

Podle Zprávy CADP i Teng Biao došlo k mylnému rozsudku i v případě mladého Nie Shubina (聂树斌), který se v roce 1995 při mučení přiznal ke znásilnění a vraždě mladé ženy. Byl popraven aniž by o tom byli obeznámeni jeho rodinní příslušníci. Po letech byl čistě náhodou vypátrán pravý pachatel, který byl původně zadržen kvůli jinému deliktu. O kauze informovala i Amnesty International (2008).

Zpráva CADP dále uvádí: *hai you yixie zhengdang fangwei (...) de anjian, ye bei panchu sixing, biru Xia Junfeng an. Youxie beigao ren keneng shi jingshen bingren, dan fayuan jujue wei beigao ren zuo sifa jingshenbing jianding, biru Shanxi Qiu Xinghua an* 还有一些正当防卫 (...) 的案件, 也被判处死刑, 比如夏俊峰案。有些被告人可能是精神病人, 但法院拒绝为被告人作司法精神病鉴定, 比如陕西邱兴华案 (Dále jsou případy opodstatněné sebeobrany, kdy jsou [obžalovaní] také odsouzení k trestu smrti, jako například případ Xia Junfenga.²⁹ Jsou případy, kdy obžalovaný mohl trpět mentální chorobou, nicméně soud odmítl provést vyšetření obžalovaného forenzním psychiatrem, jako například v kauze Qiu Xinghua v Shaanxi³⁰ [CADP 2012: k. 1, sc. 3. 5]).

---

²⁹ Xia Junfeng (夏俊峰) v sebeobraně zabil dva členy policejního sboru a v jeho případě nebyli k soudu připuštěni svědci obhajoby – viz kapitola *Teng Biao*.

³⁰ Qiu Xinghua (邱兴华), který v roce 2006 v chrámu v provincii Shaanxi zabil deset lidí, podle rodinné anamnézy a dalších ukazatelů pravděpodobně trpěl mentální poruchou. Teng Biao tento případ dává do protikladu s případem Gu Kailai (谷开来), manželky bývalého člena Politbyra Bo Xilaie (薄熙来), která za vraždu britského obchodníka Neila Heywooda v roce 2012 dostala trest smrti s dvouletým odkladem. Gu Kailai vypověděla, že vraždě předcházelo její nervové zhroucení a na tomto

Ve spoustě situací navíc podle zprávy došlo k fatálním procedurálním pochybením.³¹ Teng Biao tak přichází s otázkou, zda-li není toto právo psychotické (Teng 2014).

V podobném duchu nahlíží čínská soudní praxe i na důkazy v trestním řízení. Zpráva udává:

Zhongguo meiou tongyi de, dandu de zhengju fadian, zai xingshi susong fa zhong guiding de zhengju guize ye feichang cucao 中国没有统一的、单独的证据法典，在刑事诉讼法中规定的证据规则也非常粗糙 (Čína nemá jediný unifikovaný zákon týkající se evidence důkazů a pravidla pro používání důkazních materiálů, ustanovená v trestním řízení, jsou značně nedotažená [CADP 2012: k. 1, sc. 2. 3]).

I když byly v roce 2010 provedeny kroky ke zlepšení situace, soudní systém se stále vyžívá více v trestání obviněných než aby přihlédl k jejich právům.

Článek *Proč zrušit trest smrti* (*Weishenme yao feichu sixing* 为什么要废除死刑) na stránkách CADP o důvodech pro zrušení trestu smrti hovoří jasně. *Shixing sixing fangmian de renhe sifa cuowu huo shibai dou shi wufa nizhuan he bujiu de* 施行死刑方面的任何司法错误或失败都是无法逆转和补救的 (jakákoliv soudní pochybení nebo selhání v rozhodnutí o aplikaci trestu smrti jsou nevratná a nenapravitelná [Mao 2013]).

Tímto velmi často argumentuje i Amnesty International, která podle článku Mao Lixina (毛立新)³² též podotýká, že je nemožné určit, kolik lidí bylo neprávem odsouzených na smrt. Některé kauzy jsou totiž dosti nejasné,

---

základě obžaloba uznala, že Gu Kailai musela nutně trpět nějakou mentální poruchou (Teng 2014).

³¹ V případě Gan Jinhua (甘锦华), o kterém též informovala Amnesty International, došlo k doznání pomocí mučení, nepřipuštění zásadních důkazů a nepředvedení rodiných přísušníků a svědků potvrzujících alibi obviněného v době údajného spáchání loupeže, která vyústila v dvojitou vraždu (AI 2010).

³² Advokát zabývající se trestním právem, momentálně zaměstnán u právnické firmy Shangquan (*Shangquan Lüshi Shiwusuo* 尚权律师事务所).

důkazy jsou v nich získávány pochybným způsobem a často ani mnohá přezkoumání nejsou schopna odkrýt pravdu. U starších případů navíc několikrát došlo k tomu, že testy DNA, které byly provedeny o roky později, dokázaly nevinu popravených (Mao 2013).

Článek dále tvrdí, že účelem trestu smrti bylo fungovat jako odstrašující prostředek, a sloužit tak k prevenci kriminality, nicméně v porovnání s jinými formami trestu se toto mívá účinkem. Podle výsledků průzkumu prezentovaného na 63. zasedání OSN, které článek uvádí, zaznamenal výskyt vražd v Kanadě a Německu výrazný pokles po zrušení trestu smrti. Francie, Itálie, Slovinsko a USA se shodly, že jako odstrašující prostředek funguje mnohem lépe odsouzení pachatele k dlouhodobému pobytu ve vězení. Stejný argument uvedlo sdružení CADP do své Zprávy o rok dříve:

Zai jintian yue lai yue duo de renmen renwei, sixing qishi shi yi guojia de mingyi lai sharen, budan weibei rendao zhuyi, erqie ye da bu dao weishe fanzui de mudi 在今天越来越多的人认为，死刑其实是以国家的名义来杀人，不但违背人道主义，而且也达不到威慑犯罪的目的 (v dnešní době čím dál více lidí věří, že trest smrti je ve skutečnosti státem ustanovená vražda – nejenže znesvětčuje humanismus, ale navíc nesplňuje svůj úkol odstrašování od páčání trestných činů [CADP 2012: předmluva]).

Jedním ze zásadních důvodů pro zrušení trestu smrti je podle článku *Proč zrušit trest smrti* i myšlenka, kterou se ohání nejedna náboženská skupina: *sixing qinfanle ren de shenming quan zhe yi jiben renquan* 死刑侵犯了人的生命权这一基本人权 (trest smrti porušuje jedno ze základních lidských práv – právo na život [Mao 2013]). Takové zacházení s člověkem je kruté, nelidské a ponižující a pro stát by měl být život jeho občanů primárním zájmem. Zajímavý je i poprvé explicitně vyřčený argument, že trest smrti je diskriminační. O tomto nepřímo hovoří Teng Biao v článku *Politics of the Death Penalty in China*, kde porovnává různé soudní procesy, přičemž některé (zejména ty, ve kterých figurují vysoce postavené osoby) jsou ukončeny

verdiktem vězení, zatímco v jiných případech je uvalen trest smrti (Teng 2014). Článek Mao Lixina však vyzdvihuje i případy, kdy došlo k diskriminaci v případech národnostních, náboženských či sexuálních menšin.

4.3 Jak skoncovat s trestem smrti

Organizace CADP je toho názoru, že lidská společnost nevyhnutelně směřuje k upuštění od trestu smrti jako takového. Zatímco v západních zemích roste počet zastánců humánnějšího řešení, v Číně jakožto v zemi, kde je trest smrti využíván ve světovém měřítku nejvíce, však tento cíl vyžaduje dlouhodobé vynaložení veškerého úsilí. Sám Teng Biao podle Amnesty International prohlásil, že v Číně jsou lidé příliš krvelační na to, aby se vzdali trestu smrti jakožto nejoblíbenějšího státního způsobu sladké pomsty. Připustil také, že i když nemůže spekulovat o tom, jak dlouho bude nucen vést tento těžký boj, musí přes to všechno ve své snaze vytrvat (AI 2013).

Tím, zda se Teng Biao vůbec dožije onoho historického momentu, kdy Čína přestane vykonávat trest smrti, si on sám není jistý. „Myslím si, že dosažení konce trestu smrti je mnohem složitější než uzřízení demokratického systému. Bez demokracie nemá Čína šanci na upuštění od trestu smrti. Ale aktivisté za lidská práva jsou optimističtí, co se příchodu demokratického systému týče,“ prohlásil během rozhovoru v angličtině pro Amnesty International v Hong Kongu, kde tou dobou pobýval jako hostující lektor na místní univerzitě.

K nutné demokratizaci čínské státní politiky se vyjadřuje i zpráva CADP.

Zai zhongguo, sixing zhi feichu yu zhengzhi minzhu hua jincheng jinmi xiangguan, zai xian you zhengzhi kuangjia xia, shehui maodun yichang jianrui, gong quanli quefa youxian jiandu he yueshu, xingshi sifa zhidu biduan chongchong, sixing feichu nan shang jia nan 在中国，死刑之废除与政治民主化进程紧密相关，在现有政治框架下，社会矛盾异常

尖锐，公权力缺乏有效监督和约束，刑事司法制度弊端重重，死刑废除难上加难 (V Číně je upuštění od trestu smrti úzce propojeno s procesem demokratizace politického systému. V rámci stávajícího politického režimu, kde jsou rozpory ve společnosti obzvláště intenzivní, veřejné autority postrádají efektivní způsoby kontroly a omezování společnosti a korupce v systému trestní spravedlnosti je na denním pořádku, mají snahy o upuštění od trestu smrti velmi nelehkou cestu [CADP 2012: k. 1, sc. 5. 2]).

Sdružení CADP při vyvozování návrhů na odstranění trestu smrti z čínského systému zhodnocuje názory čínské akademické obce:

You xuezhe zhuzhang zai lifa shang xiaojian sixing zuiming, youqi shifei baoli sixing zuiming, you xuezhe zhuzhang cong sifa jiaodu kongzhi sixing de shiyong, yange zhengming biao zhun, jiaqiang chengkong deng; jutí er yan, youren zhuzhang ba si huan zuowei suoyou sixing zhixing de bi jing chengxu 有学者主张在立法上消减死刑罪名，尤其是非暴力死刑罪名，有学者主张从司法角度控制死刑的适用，严格证明标准，加强程控等；具体而言，有人主张把死缓作为所有死刑执行的必经程序 (Někteří vzdělanci zastávají názor, že by se měl snížit počet trestných činů postižitelných trestem smrti, zejména těch nenásilných. Dále jsou vzdělanci obhajující ten názor, že by mělo dojít ze soudního hlediska k omezení aplikování trestu smrti, zpřísnění nároků na úroveň důkazního materiálu, posílení kontrolního programu apod. Přesněji řečeno, někteří obhajují názor, že trest smrti s odkladem by měl být aplikován na veškerá rozhodnutí o uložení trestu smrti [CADP 2012: k. 1, sc. 5. 2]).

CADP ovšem přichází s několika vlastními návrhy, jak by upuštění od trestu smrti bylo možno dosáhnout. Prvním z nich by bylo *dongjie sixing zhixing 5 nian* 冻结死刑执行 5 年 (pozastavení užívání trestu smrti po dobu pěti let [CADP 2012: k. 1, sc. 5. 2]). Tento návrh byl poprvé přednesen na Valném shromáždění OSN v roce 2007, v době kdy byla přijata nezávazná

rezoluce žádající celosvětové moratorium na trest smrti (CADP 2012: k. 1, sc. 5. 2). Přesnou představu o tom, jak by se podle organizace CADP měla situace po uplynutí hraniční doby pěti let vyvíjet, si bohužel udělat nemůžeme, jelikož se o tomto kroku Zpráva ani Teng Biao dále nerozepisují.

Druhým, poněkud aplikovatelnějším krokem k postupné aboliici trestu smrti, by bylo rozšíření rozsudku s dvouletým odkladem na všechny případy v nichž je obviněný odsouzen k trestu smrti. Jak navrhuje Zpráva, k popravě odsouzeného by došlo pouze v tomto případě: *zai huanxing qijian nei zai guyi fanzui* 在缓刑期间内再故意犯罪 ([kdyby odsouzený] během probační lhůty opět záměrně porušil zákon [CADP 2012: k. 1, sc. 5. 2]). Tím by došlo k eliminaci mnohými kritizované okamžité popravě. Pokud by toto řešení nebylo akceptováno, mělo by se přejít alespoň k té alternativě, že by byl dvouletý odklad aplikován ve větší míře a k okamžité popravě by mohlo docházet jen ve výjimečných případech.

Další možnou variantou by bylo nejprve zrušení trestu smrti za spáchání nenásilných činů, ve druhé fázi pak i za provinění v méně násilných případech. V závislosti na následné reakci veřejného mínění by eventuálně bylo možností upustit od trestu smrti v nenásilných případech, přičemž výjimka by se vztahovala na obviněné z úplatkářství či korupce (CADP 2012: k. 1, sc. 5. 2).

Jiným řešením by bylo upravit znění legislativy tak, aby obžalovaný nebyl odsouzen k trestu smrti, pokud se v jeho případě jednalo o zločin z vášně, pokud obviněný ještě nikdy nebyl trestně stíhán, pokud se dobrovolně vzdal a přiznal nebo v případech, kdy byla oběť nějakým způsobem též provinilá (CADP 2012: k. 1, sc. 5. 2).

Jako poslední řešení nabízí Zpráva CADP návrh, aby byla státem dána jistá minimální doba, která bude muset uplynout mezi odsouzením k trestu smrti a samotnou popravou. Organizace CADP nabízí dobu šesti let. To, zda-li toto řešení dává obviněným pouze naději, že se během oné šestileté čekací lhůty změní legislativa, nebo se v případě justičního omylu dopadne pravý

pachatel, může být pro nás pouze předmětem spekulací (CADP 2012: k. 1, sc. 5. 2).

Mezi způsoby jak odstranit trest smrti z čínského zákoníku je i bod, který s tímto přímo nesouvisí, ovšem přinesl by na popraviště více humánnosti. *Quxiao qiangjue zhixing fangshi, zhi baoliu zhushe fangshi* 取消枪决执行方式, 只保留注射方式 (zrušte trest smrti zastřelením popravčí četou, ponechte pouze usmrcení injekcí [CADP 2012: k. 1, sc. 5. 2]).

Sdružení CADP si samozřejmě uvědomuje, že skoncování s trestem smrti v Číně je běh na velmi dlouhou trať a bez náležitého vzdělávání občanů a rozšiřování povědomí o nehumánnosti trestu smrti jsou šance na jeho kompletní odstranění z čínské legislativy minimální. Jak uvádí ve zprávě:

Wei dadao feichu sixing de mubiao, bixu yao you falü, zhengzhi, wenyi, sixiang deng duo fangmian de zonghe nuli, xu yao changqi de sixiang jiaoliu he chizhiyiheng de shehui yundong 未达到废除死刑的目标, 必须要有法律、政治、文艺、思想等多方面的综合努力, 需要长期的思想交流和持之以恒的社会运动 (pro dosažení cíle – tedy abolicie trestu smrti – je nutně zapotřebí vynaložit společného úsilí na poli právním, politickém, kulturním a ideologickém, je zapotřebí dlouhodobé výměny názorů a nepolevovat v následování společenských hnutí [CADP 2012: předmluva]).

Z tohoto důvodu se CADP snaží o pořádání konferencí a seminářů, na kterých seznamuje jejich účastníky s nejnovějšími informacemi, poznatky i dopady. Zatím poslední velký seminář proběhl 30. listopadu 2012 v Guangzhou, krátce poté, co vyšla Zpráva CADP. Ta byla také hlavním bodem jednání a účastníkům semináře byla dopodrobna představena. Report ze semináře, publikovaný na stránkách CADP, uvádí, že na schůzce byli přítomni i reprezentanti WCADP, kteří účastníkům nastínili pohled na aplikaci trestu smrti ve světě a přiblížili mezinárodní zkušenosti s jeho odstraněním (CADP 2012 B).

4.4 Problémy se zrušením trestu smrti

Michelle Miao v knize *Confronting Capital Punishment in Asia* cituje oxfordského profesora Rodgera Hooda, který tvrdí, že již od konce 90. let 20. století vede Evropská unie s Čínou debaty týkající se problematiky lidských práv, zejména pak trestu smrti. V Číně tak proběhlo již nesčetné množství seminářů a bylo realizováno mnoho projektů, které měly zemi pomoci postupně přistoupit k aboliici trestu smrti. To, že se čínská vláda přestala na případnou aboliici dívat jako na zásadní krok proti své ideologii, ale naopak ji začala brát jakožto možný postup do budoucna, je podle profesora známkou velkého posunu, stejně tak jako upuštění od kampaní *yanda* (严打)³³ a přechod k politice „zabíjet méně, zabíjet rozvážně“ (Deva a Hood 2013: 47).

Proto se nabízí otázka, proč je tedy tak těžké odstranit trest smrti z trestního zákoníku? Miao přichází s tvrzením, že do dnešní doby převládá náklonnost k trestu smrti nejen v politických kruzích, ale i v rámci široké veřejnosti. K této formě trestu se lidé přiklánějí obzvláště pokud je obžalovaný viněn z vraždy či korupce (Deva a Hood 2013: 52). Mnoho dalších, včetně organizace CADP, tento fakt potvrzuje. Zpráva se o svých poznatcích vyjadřuje takto:

Ju 1995 nian Zhongguo shehui kexueyuan faxuesuo de diaocha xianshi, zai 4983 fen youxiao dajuan zhong, 95 % yishang zhichi sixing 据 1995 年中国社会科学院法学所的调查显示, 在 4983 份有效答卷中, 95 % 以上支持死刑 (podle výzkumu provedeného Čínskou akademií věd a práva z 4983 řádně vyplněných dotazníků bylo 95 % respondentů pro trest smrti [CADP 2012: k. 1, sc. 5. 1]).

Ve článku *Blood, Justice and Corruption* Teng Biao toto vysvětluje tvrzením, že trest smrti funguje mimo jiné jako politický nástroj.³⁴ Říká, že ve

³³ O termínu blíže na v podkapitole Historie přezkumného řízení podle Zprávy CADP.

³⁴ Termín „politický nástroj“ používá i Franklin E. Zimring, když hovoří o popravování politických vězňů. Vězení aktivisty neumlčí, poprava ano. Jelikož je

chvíli, kdy někdo přijde o svůj mandát, o ochrannou ruku, která nad ním byla držena, nebo se někomu zprotiví, je velice jednoduché si z něj udělat obětího beránka a nařknout ho z korupce. Proto se většina politiků snaží dostat loajality svým nadřízeným a chyby v zákonech nejen přehlížet, ale také z nich co nejvíce těžit. Teng ve článku tvrdí, že Číňané se staví proti upuštění trestu smrti zejména z toho důvodu, že v sobě chovají absolutní odpor vůči zkorumpovaným politikům, čímž potvrzuje slova Michelle Miao. Proč by zrovna oni měli mít užitek ze shovívavosti zákonů o lidských právech? Podle Teng Biao by se tedy nemělo při prvních snahách o odstranění trestu smrti hovořit o zrušení tohoto typu trestu v případech politiků nařčených z korupce (Teng 2011).

V tomto s Teng Biaoem souhlasí i publikace *China's Death Penalty*. Podle ní se mnoho lidí obává, že zejména vysoce postavení státníci obvinění z ekonomické trestné činnosti či z korupce snadno uniknou potrestání, pokud nebude možnost udělení trestu smrti. Vzhledem k tomu, že je čínský soudní systém proslulý korupcí, verdikt jiný než trest smrti je podle veřejnosti jednodušší po několika letech změnit na nižší trest či jej docela vyvrátit (Hong a Miethe 2007: 128).

Politiků, kteří jsou nakonec opravdu popraveni, je nicméně velmi malé množství v porovnání s ostatními odsouzenými na smrt, což jsou zejména chudí, slabí a nevzdělání. Jak uvádí Zpráva:

Sixing anjian de beigaoren wangwang jiajingpinhan, shou jiaoyu chengdu di, qi jiaren nengli youxian, neng dongyong de ziyuan youxian, youde lian qu Beijing de lufei dou zhifu bu qi 死刑案件的被告人往往家境贫寒、受教育程度低, 其家人能力有限, 能动用的资源有限, 有的连去北京的路费都支付不起 (obvinění v případech trestu smrti jsou často původem z chudého rodiného zázemí, dosahují pouze nízkého stupně vzdělání, schopnosti členů jejich rodin jsou limitovány, jejich

---

zřejmě, že k abolicí trestu smrti dojde v Číně pravděpodobně postupně, měl by Západ nyní vyžadovat alespoň upuštění od popravv pokud se jedná o procesy s politickými vězni (Deva a Hood 2013: 22).

zdroje užitku jsou limitovány, někteří ani nebyli schopni uhradit výdaje na cestu do Pekingu³⁵ [CADP 2012: k. 2, sc. 2. 4. 1]).

Podle Zprávy sice má obviněný ze zákona právo na advokáta ex offio, tedy na takového, za kterého nebudou muset platit výlohy, ovšem CADP uvádí:

Zai shijian zhong, fayuan wei qi zhiding de yuanzhu lüshi yiban buhui tebie maili, shenzhi meiyou xingshi anjian bianhu jingyan 在实践中，法院为其指定的援助律师一般不会特别卖力，甚至没有刑事案件辩护经验 (praxe je taková, že státem přidělený pomocný advokát běžně nevynakládá žádnou mimořádnou energii a dokonce nemá se zastupováním osob v kriminálních případech ani žádné zkušenosti [CADP 2012: k. 2, sc. 2. 4. 1]).

Nelze se tedy divit, když je pak na smrt odsouzen nevinný člověk. Organizace CADP se do věci vkládá právě v podobných případech, kdy buď oni sami aktivně vyhledají rodinu odsouzeného a nabídnou jim své advokátní služby, nebo případ prozkoumají, když se jim rodina ozve sama (AI 2013).

Bohužel důvodem pro většinovou náklonnost lidí k trestu smrti je stále poměrně velká míra nevzdělanosti. Lidé si nejsou vědomi toho, že trest smrti postihuje nejvíce právě ty, kteří nemají šanci se proti němu aktivně bránit. Článek *Proč zrušit trest smrti* však předkládá zásadní argument: *gongzhong yulun de zhichi, bingbu yiweizhe boduo red re shengming jiushi zhengque de* 公众舆论的支持，并不意味着剥夺人的生命就是正确的 (i když je veřejný názor pro, neznamená to, že připravení člověka o jeho vlastní život je správné [CADP 2013]).

Článek *The Debate Over the Death Penalty in Today's China* hovoří o dalších důvodech bránících čínské společnosti v odstranění trestu smrti, kterých se Teng Biao i Zpráva CADP dotýkají jen okrajově, ovšem bylo by záhodné se o nich zmínit. Podle autora článku hraje v tomto zásadní roli životní

---

³⁵ Pozn. autorky: při stěhování do měst za prací.

filozofie Číňanů, zejména pak fakt, že čínská kultura klade mnohem menší důraz na život jednotlivce, než tomu je v západních kulturách. Neméně zásadní vliv měl dozajista i komunistický boj proti náboženství v 60. a 70. letech minulého století. Jistý náboženský podtext totiž podle autora zásadně pomohl většině abolicionistů po celém světě. Článek tvrdí, že Čína během posledních desetiletí dospěla do fáze vnímající život člověka jako určitou hodnotu vyčíslitelnou penězi, a při takovéto neúctě k lidskému životu jsou jakékoliv snahy o upuštění od trestu smrti značně komplikované (Zhang 2005).

5 Legislativní změny systému

Od schválení trestního zákoníku a trestního řádu ČLR v roce 1979 byla navržena a odsouhlasena řada dodatků. Zpráva CADP se ve své druhé kapitole věnuje zejména legislativním změnám v rámci přezkumného řízení případů s rozsudkem trestu smrti a dále pak v době psaní Zprávy chystané novelizaci trestního řádu, jež vešla v platnost 1. ledna 2013.

5.1 Přezkoumání rozsudku Nejvyšším lidovým soudem

V roce 2007 schválila čínská vláda zákon navracející Nejvyššímu lidovému soudu povinnost přezkoumání veškerých případů s verdiktem trestu smrti, než dojde k jeho vykonání. Tento zákon by měl spolu s nově schválenými dodatky k trestnímu řádu napomáhat k zajištění spravedlivého soudu a tudíž by měl být tím dlouho očekávaným prvním krokem ke snížení počtu popravených. Toto ostatně nepřímo potvrzuje Zpráva výrokem:

2007 nian yin yuanpan shishi bu qing, zhengju buzu, liangxing budang, chengxu weifa deng yuanyin bu hezhun de sixing anjian zhan zong shu de 15% zuoyou 2007 年因原判事实不清、证据不足、量刑不当、程序违法等原因不核准的死刑案件占总数的 15%左右 (v roce 2007 představovalo případů, kde bylo znemožněno vynesení trestu smrti z důvodu nejasností v původním rozsudku, nedostatku důkazů či nepřiměřenému trestu, přibližně 15 % z celkového počtu³⁶ [CADP 2012: k. 2, sc. 3. 1].

Jelikož schválení zákona znamená významný posun k regulaci, podle některých v dlouhodobém výhledu i k úplnému upuštění od trestu smrti v Číně, věnuje mu CADP značnou část své Zprávy.

---

³⁶ Jedná se o případy s verdiktem trestu smrti, které byly přezkoumávány Nejvyšším soudem.

5.2 Historie přezkumného řízení podle Zprávy CADP

První Ústava ČLR vydaná v roce 1954 dávala rozhodnutí o trestu smrti do rukou Nejvyššího lidového soudu a Vyššího lidového soudu. V případě, že mělo dojít k vynesení rozsudku s verdiktem trestu smrti soudem s nižší instancí, mohla se nespokojená strana odvolat k Nejvyššímu lidovému soudu s žádostí o přezkoumání rozhodnutí. Na čtvrtém zasedání prvního Všečínského shromáždění lidových zástupců v roce 1957 rozhodl výbor o tom, že souhlas s výkonem trestu smrti musí být dán Nejvyšším lidovým soudem, a to pokaždé, kdy dojde k vynesení takto závažného rozsudku. Tímto se čínské soudnictví řídilo až do roku 1966. Podle Zprávy existují dokumenty, které dokládají, že výbor tehdy též schválil nařízení o okamžitém vykonání trestu po schválení rozsudku Nejvyšším lidovým soudem (CADP 2012: k. 2, sc. 1. 1. 1). Narozdíl od jiných zdrojů Zpráva uvádí, že již v té době existovala možnost trestu smrti s dvouletým odkladem:

Panchu sixing huanqi er nian zhixing de anjian, you gaoji renmin fayuan fuhe he hezhun. Bentiao guanyu sihuan de xiangguan zhengce zan wei chaming 判处死刑缓期二年执行的案件，由高级人民法院复核和核准。本条关于死缓的相关政策暂未查明 (Případy implementace trestu smrti s dvouletým odročením jsou přenechány Nejvyššímu soudu k přezkoumání a schválení. Původ informace týkající se politiky odložení trestu smrti prozatím nebyl prozkoumán a objasněn [CADP 2012: k. 2, sc. 1. 1. 1]).

Během kulturní revoluce došlo k absolutnímu rozkladu čínského právního systému. Jak uvádí Tomášek, během této doby byl vývoj práva v Číně přerušen a nastal chaos (Tomášek 2004: 258). V letech 1966 – 1979 tak *sixing fuhe zhidu mingcun shiwang* 死刑复核制度名存实亡 (systém přezkoumání rozsudku o trestu smrti neznamená nic jiného než prostý termín [CADP 2012: k. 2, sc. 1. 1. 2]).

V roce 1979 byl na druhém zasedání pátého Všečínského shromáždění lidových zástupců schválen první trestní řád. Ten opět zákonně ukotvil přezkoumání rozsudku Nejvyšším lidovým soudem³⁷ (respektive kolegiem tvořeným třemi vybranými soudci) a jak již bylo zmíněno, poprvé oficiálně schválil trest smrti s dvouletým odročením (CADP 2012: k. 2, sc. 1. 1. 3). Již o rok později však Stálý výbor Všečínského shromáždění lidových zástupců dal na svém 14. zasedání pravomoc rozhodování o trestu smrti vyšším soudům jednotlivých provincií a to v případech obzvláště těžkých zločinů, jakými byly například vraždy, znásilnění, loupeže, zhářství a jiné závažné činy ohrožující veřejnou bezpečnost. Na 19. zasedání tuto pravomoc dále rozšířil a vztáhl na více trestných činů (CADP 2012: k. 2, sc. 1. 1. 4). Přenesení této zodpovědnosti na provinční vyšší soudy je spojováno s *yanda*, tzv. „strike hard“ kampaněmi, někdy překládanými do češtiny jako „tvrdý úder“, ke kterým došlo v průběhu let 1983, 1996, 2001 a 2010. Jak uvádí Zpráva CADP:

Na ci yanda qijian, panchu sixing de quanxian xiafang dao xian qu yi ji de fayuan, tong ji dangwei lingdao jiu ke jue ding sixing 那次严打期间，判处死刑的权限下放到县区一级的法院，同级党委领导就可决定死刑 (během tehdejší [1983] kampaně „tvrdého úderu“ byla pravomoc udělování trestů smrti přidělena provinčním soudům první instance a lídři stranické komise na stejné úrovni tak mohli udělovat tresty smrti [CADP 2012: k. 1, sc. 3. 1]).

Tyto kampaně měly za cíl potlačit terorismus v Číně a došlo během nich k obrovskému nárůstu počtu popravených. Zpráva uvádí, že mezi lety 1983 – 1984 bylo zadrženo přes milion osob, z nichž přibližně 24 000 bylo popraveno (CADP 2012: k. 1, sc. 3. 1).³⁸ Během této doby byla pravomoc

---

³⁷ Přezkoumání mělo probíhat v souladu se 3. kapitolou trestního řádu Čínské lidové republiky.

³⁸ Toto potvrzuje i Na Jiang, který dodává že v průběhu 90. let pak bylo ročně popraveno cca 15 000 vězňů. Sice nezmiňuje pravomoc lídrů strany udělovat trest smrti, nicméně uvádí, že v té době trest udělovali soudci bez soudní praxe (Na 2014: 126).

přezkumného řízení v případech s rozsudkem trestu smrti přidělena též Vojenskému soudu (*Junshi Fayuan* 军事法院) a Čínské osvobozené armádě (*Zhongguo Renmin Jiefang Jun* 中国人民解放军).

Susan Trevaskes v publikaci *The Death Penalty in Contemporary China* uvádí, že tyto kampaně stály za největším počtem poprav mezi lety 1980–2000 (2012: 4).

Během let 1996 a 1997 bylo dodatky k trestnímu řádu dvakrát ustanoveno, že ve finálním rozhodování o trestu smrti má figurovat Nejvyšší lidový soud, ovšem další usnesení v roce 1997 opět vrátilo tyto pravomoci vyšším soudům. Konečně v roce 2006 došlo k rozhodnutí že bude finálně navrácena pravomoc přezkumného řízení ve věci všech rozsudků trestu smrti Nejvyššímu lidovému soudu, což bylo implementováno 1. ledna 2007. Zpráva udává, že některé soudy se před vejitím novelizace v platnost snažily uspěchat plánované popravy. Jako příklad je opět přednesen případ masového vraha Qiu Xinghuaa,³⁹ který byl takto popraven 28. prosince 2006 (CADP 2012: k. 2, sc. 1. 2).

Od roku 2005 nabírá nejvyšší lidový soud soudce splňující určitá předem stanovená kritéria, kteří pak následně procházejí tréninkem, aby mohli posuzovat případy s rozsudkem trestu smrti. Momentálně by v Číně mělo být pět soudních budov v různých provinciích, kde cca 500 zaměstnanců přezkoumává tyto případy (CADP 2012: k. 2, sc. 1. 2).

5.3 Novelizace trestního řádu

V roce 1979 schválila čínská vláda trestní řád, který upravil trestní právo procesní, tedy vztahy mezi jednotlivými stranami a jejich jednání v rámci soudního řízení. V roce 1996 proběhla jeho revize a v průběhu let 2011–2012 tuto revizi nahradila nová novelizace (CADP 2012: k. 2, sc. 5. 2). Ta vešla v platnost 1. ledna 2013. Jak uvádí Na Jiang ve své publikaci, novelizace se snažila přinést více procedurálních garancí do průběhu soudního

---

³⁹ Zmíněn poprvé v podkapitole *Proč upustit od trestu smrti*.

řízení právě kvůli tomu, že trest smrti odebrává obžalovaným právo na život. Mělo by tedy být zabráněno tomu, aby docházelo ke svévolnému zneužívání tohoto vysokého trestu (Na 2014: 133). Zpráva CADP nicméně tvrdí:

Zhongguo de xingshi susong zhidu hai xiangdang bu wanshan, cong anjian de chengxu, zhengju deng deng fangmian zhao chu wenti, yinggai shi bu kunnan de shiqing 中国的刑事诉讼制度还相当不完善，从案件的程序、证据等等方面找出问题，应该是不困难的事情 (čínský trestní systém je stále nedokonalý a nalézt problémy v procesech od řízení celého případu až po důkazy apod. není vůbec těžké [CADP 2012: k. 2, sc. 2. 1]).

Novelizace se týká hned několika oblastí trestního řádu, Zpráva CADP se však zaměřuje pouze na změny týkající se přezkoumání rozsudku trestu smrti Nejvyšším lidovým soudem, proto se tato bakalářská práce též zabývá především těmito vybranými. Návrh novelizace byl v září roku 2011 představen veřejnosti, přičemž sklidil značnou kritiku.

Ve starém řádu byly stanoveny pouze čtyři opatření regulující přezkoumání rozsudku trestu smrti, novela k nim přidala další dvě, které se celkem dotýkají tří aspektů.

5.3.1 Pravomoci Nejvyššího lidového soudu

První bod rozšiřuje kompetence Nejvyššího lidového soudu při přezkoumání případů s rozsudkem trestu smrti. Novela ustanovuje:

Zuigao renmin fayuan fuhe sixing anjian, ying dang zuochu hezhun huozhe bu hezhun sixing de caiding. Duiyu bu hezhun sixing de, zuigao renmin fayuan keyi fahui chongxin shenpan huozhe yuyi gaipan 最高人民法院复核死刑案件，应当作出核准或者不核准死刑的裁定。对于不核准死刑的，最高人民法院可以发回重新审判或者予以改判 (Rozhoduje-li Nejvyšší lidový soud o případech s verdiktem trestu smrti,

má rozhodnout o schválení či zamítnutí trestu smrti. Dojde-li k zamítnutí, může případ odročit a nařídít nové soudní řízení nebo může rozsudek změnit [CADP 2012: k. 2, sc. 5. 1. 1]).

Podle Zprávy je novinkou pouze povolení soudu provést změnu rozsudku.⁴⁰ Předchozí řád toto umožňoval jen ve dvou výjimečných situacích. V případech, kdy byl odsouzený obviněn ze dvou a více trestných činů, ovšem za některé z nich se trest smrti neukládal, Nejvyšší lidový soud mohl změnit rozhodnutí a vztáhnout trest smrti na všechny činy spáchané obžalovaným. Dále v případech, kdy v řízení figurovalo více obžalovaných, ale podle zákona se trest smrti vztahoval jen na část z nich, mohl Nejvyšší lidový soud rozsudek změnit a smrtí potrestat i zbytek obžalovaných. Ve výsledku tedy mohlo být dokonce více popravených, než podle zákona mělo být.

To, jak novela procesu pomohla, je zřejmé z následujícího příkladu, který Zpráva uvádí. Pokud před novelizací Nejvyšší lidový soud usoudil, že trest smrti je nepřiměřeným typem trestu, či obžalovaného shledal nevinným, rozsudek trestu smrti zamítl. Samotné zamítnutí však neznamenal osvobození dotčeného. Příklad se vrátil na začátek a muselo dojít k jeho přezkoumání v novém soudním řízení znovu vedeném soudem, který původně vynesl verdikt. Opětovné přezkoumání však nejčastěji vedlo pouze ke změně rozsudku z okamžitého trestu smrti na trest smrti s dvouletým odkladem či na trest doživotního vězení. Pokud tedy byl rozsudek Nejvyššího lidového soudu zamítnut například z důvodu nedostatku důkazů či kvůli nejasnostem v případě a panovaly pochybnosti o vině obžalovaného, stejně byl dotčený v opětovném přezkoumání často uznán vinným a odsouzen, jen ne k trestu smrti. Novela toto značně ulehčila a proces zkrátila, když dala Nejvyššímu lidovému soudu povolení změnit rozsudek jakéhokoli případu. Jak říká Zpráva:

---

⁴⁰ O několik odstavců později Zpráva udává, že návrh poskytnutý veřejnosti dále naznačoval možnost veřejných slyšení o přezkoumání. To ovšem CADP z důvodu přílišné finanční nákladnosti a složitosti považuje za nemožné (CADP 2012: k. 2, sc. 5. 1. 1).

Ci ci xiugai, mingque kendingle zuigao fayuan zai sixing fuhe chengxu zhong, dui suoyou sixing anjian dou keyi gaipan, zhe suan shi yige jinbu
此次修改，明确肯定了最高法院在死刑复核程序中，对所有死刑案件都可以改判，这算是一个进步 (v tomto dodatku bylo Nejvyššímu [lidovému] soudu jasně přiřčeno, že v rámci přezkumného řízení v případech trestu smrti může ve všech případech trestu smrti změnit rozsudek – toto je považováno za pokrok [CADP 2012: k. 2, sc. 5. 1. 1]).

Zpráva dále uvádí názor CADP, že novela měla uložit Nejvyššímu lidovému soudu povinnost zprostit obžalované obvinění ve všech případech, v nichž není k dispozici dostatek důkazů či důkazy zcela chybí a neposílat tyto případy zpět k přezkumnému do rukou původního soudu. Dosažení absolutního zproštění obvinění pro ty, kteří byli odsouzeni k trestu smrti, je pak totiž *bi deng tian hai nan* 比登天还难 (těžší než šplhání na nebesa [CADP 2012: k. 2, sc. 5. 1. 1]).

Zpráva spekuluje, že osoby, kterým byl případ svěřen, mnohdy mohly k získávání důkazů v řízení používat nezákonných donucovacích metod (například již zmíněného mučení), proto samozřejmě obžalovaného zprostit viny nechtějí. Dalším důvodem je i publicita spojená s obzvláště brutálními činy, kdy je na všechny zúčastněné vyvíjen obrovský tlak, aby byl případ vyřešen. Ve chvíli, kdy je pachatel dopaden, uznán vinným, ale náhle je případ vrácen zpět s tím, že v něm panují pochybnosti, nikdo z těch, kteří se původně případem zabývali a byli třeba i povýšeni za jeho vyřešení, samozřejmě nebude chtít přiznat svou chybu.

Jako příklad je uveden případ Yan Fufenga (闫福峰), který byl v průběhu osmi let čtyřikrát odsouzen k trestu smrti soudem města Xingtai v provincii Hebei. Nejvyšší lidový soud trest zamítl pro nejasnosti v případě a nedostatek důkazů, načež případ vrátil původnímu soudu. Ten však bez toho, aniž by do případu vnesl jakékoliv nové důkazy či poznatky, Yan Fufenga odsoudil k trestu smrti s dvouletým odkladem. Tento verdikt si obhájil takto:

Beigao ren Yan Fufeng yingdang panchu sixing, kaolü ben'an de juti qingkuang, keyi bu liji zhixing 被告人闫福峰应当判处死刑，考虑本案的具体情况，可以不立即执行 (obžalovaný Yan Fufeng by měl být odsouzen k smrti, ale přihlédneme-li ke specifickým okolnostem v tomto případě, je možné odložení⁴¹ [CADP 2012: k. 2, sc. 5. 1. 1]).

O tomto případě najdeme zmínku i v poslední příloze Zprávy CADP, která poskytuje přepis rozhovoru s právníkem Liu Xiaoyuanem (刘晓原) o novelizaci trestního práva procesního.

5.3.2 Pravomoci žalované strany

Dalším bodem v novele je role obžalovaného a jeho obhájce v procesu:

Zuigao renmin fayuan fuhe sixing anjian, yingdang xunwen beigaoren, bianhu lüshi tichu yaoqiu de, yingdang tingqu bianhu lüshi de yijian 最高人民法院复核死刑案件，应当讯问被告人，辩护律师提出要求的，应当听取辩护律师的意见 (rozhoduje-li Nejvyšší lidový soud o případech s verdiktem trestu smrti, má vyzpovídat obžalovaného; pokud obhájce vznesе požadavek, má být jeho názor vyslyšen [CADP 2012: k. 2, sc. 5. 1. 2]).

Podle CADP, která své informace získala od zaměstnance Nejvyššího lidového soudu, byli i před novelizací obžalováni ve většině případů vyslýcháni. K výsledkům nedocházelo tehdy, kdy bylo zřejmé, že došlo k zásadnímu pochybení v procesu a trest smrti tedy tak jako tak nebyl aplikovatelný. Novelizace nyní ukládá, že i v těchto případech musí být obžalovaný vyslýchán (CADP 2012: k. 2, sc. 5. 1. 2).

---

⁴¹ Tímto je míněno udělení trestu smrti s dvouletým odkladem.

Poměrně ohnivou debatu rozpoutalo použití slova *yingdang* 应当⁴² v první části, které soudu ukládá povinnost vyslechnout obžalovaného. Toto slovo bylo použito v původním návrhu v roce 2011, nicméně bylo poté změněno na *keyi* 可以,⁴³ čímž se z příkazu stalo nezávazné doporučení. Jelikož byla Zpráva CADP napsána před finálním odhlasováním novely, ke konečným výsledkům se nevyjadřuje. Ovšem podle organizace Dui Hua Foundation, která po oficiálním schválení novely zákona na svém webu informovala o všech jejích kontroverzních bodech a následně zveřejnila znění návrhů i odsouhlasených oprav, z veřejně známých osob naléhal na změnu znění zejména prof. Chen Guangzhong (陈光中).⁴⁴ Změna nakonec byla provedena necelé dva dny před schválením novelizace a znění odpovídá zde prezentovanému (Dui Hua 2012).

Znalci čínského trestního práva neujde zajímavost ukrytá v druhé části znění novely, tedy že má-li obhájce zájem o slovo, má být vyslyšen. Zpráva informuje, že toto je vlastně zbytečné, jelikož ve chvíli, kdy je případ postoupen k přezkoumání, nemá obhájce přístup k dokumentaci vztahující se k případu ani možnost schůzky s obžalovaným. Šance, že by se dopátral jakýchkoliv nových zjištění, není tedy příliš vysoká, což mu v podstatě bere důvod se před kolegiem vyjadřovat.

Zpráva uvádí, že novelizace potřebuje dalšího propracování, jelikož kromě prostředí vysloveně nekonkretizuje to, jakým způsobem by měl obžalovaný vyslýchán. Zpráva CADP uvádí:

Xunwen beigao ren yingdang shi dangmian zhijie xunwen, er buneng yi yuancheng shipin tixun qudai 讯问被告人应当是当面直接讯问，而不能以远程视频提讯取代 (vyslýchání obžalovaného by mělo být

---

⁴² V překladu toto znanemá *měl by*, což je chápáno jako povinnost.

⁴³ V překladu toto znamená *může* nebo *smí*.

⁴⁴ Přední znalec práva a bývalý děkan Čínské univerzity politologie a práva, publikoval zejména na téma procesního práva.

provedeno jakožto přímý výslech tváří v tvář a nemůže být nahrazeno videokonferencí na dálku [CADP 2012: k. 2, sc. 5. 1. 2]).

Do té doby používané videokonference se totiž ukázaly jako málo efektivní. Zvuk i obraz zkreslují, navíc kamera nepřenáší atmosféru, kterou je obžalovaný obklopen v místě svého věznění. Výslech tváří v tvář by tedy soudcům umožnil sledovat reakce obžalovaného přímo, a eliminovat tak přítomnost rušivých elementů.

5.3.3 Pravomoci Nejvyšší lidové prokuratury

Třetí a poslední zmiňovaný bod se týká dohledu nad Nejvyšším lidovým soudem ve chvíli, kdy dojde k přezkumnému řízení. Zpráva opět cituje novelu:

Zai fuhe sixing anjian guocheng zhong, zuigao renmin jianchayuan keyi xiang zuigao renmin fayuan tichu yijian. Zuigao renmin fayuan yingdang jiang sixing fuhe jieguo tongbao zuigao renmin jianchayuan 在复核死刑案件过程中，最高人民检察院可以向最高人民法院提出意见。最高人民法院应当将死刑复核结果通报最高人民检察院 (V procesu přezkoumání rozsudků trestu smrti může Nejvyšší lidová prokuratura připomínkovat postup Nejvyššího lidového soudu. Nejvyšší lidový soud má o výsledcích přezkoumání informovat Nejvyšší lidovou prokuraturu [CADP 2012: k. 2, sc. 5. 1. 3]).

Toto je podle CADP dalším krokem ke zlepšení systému, jelikož druhým bodem dochází k vytvoření vztahu mezi rozhodujícím orgánem a obhajobou, zatímco třetí bod utváří vztah mezi rozhodujícím orgánem a obžalobou. Problémem je ovšem nedostatečné vysvětlení samotného procesu. Zpráva si tedy klade otázky, jak by se vlastně Nejvyšší lidová prokuratura o jednotlivých případech dozvěděla a zda by měla tedy i přístup k dokumentaci nebo by disponovala povolením k vyslýchání obžalovaného. Novela se také

vůbec nedotýká práva obhájce na vyrozumění ohledně výsledku přezkoumání. O tom se obhájce většinou dozvídá od rodiny obžalovaného (CADP 2012: k. 2, sc. 5. 1. 3).

Sdružení CADP se ve své zprávě pozastavuje nad tím, že novelizace selhala co se týče pokrytí slabin systému přezkoumání. Jelikož zákonodárci nerozhodli o zpřístupnění soudních slyšení, zůstávají jak výsledky obžalovaných, tak celý dialog rozhodující o rozsudku skryty před zraky veřejnosti. Zpráva s odvoláním na knihu *Zhongguo xingshi sifa zhidu de sange chuantong* 中国刑事司法制度的三个传统 (Tři tradice v čínské trestní justici)⁴⁵ uvádí, že ve skutečnosti je celý proces držen v tajnosti, není přihlíženo k novým skutečnostem a výsledky neprobíhají. V případě, že k výsledku obžalovaného či jeho obhájce opravdu dojde, rozhodnutí to však stejně neovlivní (CADP 2012: k. 2, sc. 5. 1. 3). Tímto tvrzením si ovšem Zpráva protičeí s již zmiňovanou informací o výsledcích, kterou získala od zaměstnance NLS.

V závěru podkapitoly o novelizaci přezkumného řízení jsou prezentovány historické důvody, které znemožňují korektní fungování systému, ani kdyby proběhla sebelepší novelizace. Stejně jako Teng Biao zmínil mnohokrát ve svých článcích, bez strukturních změn celého soudního aparátu, nelze dosáhnout výsledků, které by byly v souladu s kodexem lidských práv (CADP 2012: k. 2, sc. 5. 2). Jak on, tak i Zpráva CADP spekulují, že novelizace nebude mít dopad na leta budovaný klientelistický systém v čínském soudnictví v rámci kterého si všichni navzájem „kryjí záda“ (*guanguan xianghu* 官官相护) (CADP 2012: k. 2, sc. 5. 1. 1) Zda-li po novelizaci začne Nejvyšší lidový soud vynášet rozsudky do puntíku podle platných zákonů, tak zůstává nadále otázkou.

---

⁴⁵ Chen Ruihua (陈瑞华), 2008. „*Zhongguo xingshi sifa zhidu de sange chuantong*.“ Dongfang Faxue.

6 Naděje pro budoucnost

6.1 Úspěchy CADP

Teng Biaova organizace CADP má za sebou pouze čtyři roky svého působení. Za tuto dobu od ní pochopitelně nelze očekávat příliš velké úspěchy, ovšem ty drobné se již přece jen tu a tam dostavují. Jak v lednu 2014 uvedl Teng ze svého exilu v Hong Kongu pro Telegraph, byla v roce 2004 v Pekingu k nalezení pouhá hrstka právníků, kteří by se dobrovolně rozhodli k zastupování jedinců v případech týkajících se lidských práv. Dnes je takových právníků tolik, že už nezáleží na tom, kolik se jich pokusí vláda umlčet vězením. Když padne do rukou systému jeden, okamžitě povstane několik dalších na jeho obhajobu. Právníků zabývajících se lidskými právy jsou dnes stovky a i kdyby jich byly zadrženy desítky, nic již nemůže zastavit jejich touhu po ukončení bezpráví (Moore 2014).

Ovšem nejen právníci našli svůj ztracený hlas, čím dál více se začínají ozývat i běžní občané. Například v roce 2012 Xu Zhiyong, již zmiňovaný představitel CADP, publikoval na svém blogu příspěvek *Čínské hnutí Nových občanů* (*Zhongguo Xingongmin yundong* 中国新公民运动) který byl sice krátce poté smazán čínskou vládou, ovšem někdo jej zachránil a s Xu Zhiyongovým souhlasem anonymně přeložil do angličtiny pro server China Change. Ve článku čtenáře nabádá k uvědomění sebe sama a k probuzení snahy o odstup od čínského zkorumpovaného autokratického systému k demokratické vládě zákona a spravedlnosti. Pozdvihuje zejména fakt, že tato změna systému leží jen a pouze na jednotlivci, jenž se rozhodne s tímto něco udělat. Uvědomělé jedince pak nazývá Novými občany (*Xingongmin* 新公民), kteří jednají upřímně a v souladu se zákonem, přičemž očekávají, že zákon bude se všemi jednat stejně a spravedlivě. Xu Zhiyong apeluje na všechny považující se za Nové občany, aby šířili Ducha nového občanství (*Xingongmin jingshen* 新公民精神) pomocí internetu, letáků, diskuzí či triček a žili podle této ideologie, tedy nebrali úplatky, jednali čestně a snažili se být přínosem

společnosti. Těm, kteří se tak rozhodnou, doporučuje nosit insignie s vyobrazením znaků 公民 ([občan] *gongmin*), diskutovat politické dění v rámci svého společenského okruhu, upozorňovat na případy bezpráví, otevřeně vyjadřovat své negativní postoje vůči korupci, pořádat demonstrace, informační schůzky apod. (Xu 2012).

Teng Biao v rozhovoru pro Telegraph pronesl, že nezná přesné počty lidí, kteří se za Nové občany začali prohlašovat, nicméně vláda si velmi rychle uvědomila hrozbu, kterou by pro ni růst tohoto hnutí mohl představovat, proto přibližně 200 nejskalnějších zastánců hnutí včetně Xu Zhiyonga pozavírala. Podle Tenga sice vláda touto akcí veřejné projevy hnutí potlačila, ovšem zásadního vítězství se jí nedostalo. Lidé se sice nadále viditelně neprohlašují za Nové občany, ovšem stále žijí podle ideologie hnutí Nových občanů. Teng Biao se domnívá, že občanská společnost je nyní silnější než kdy jindy, což mu poskytuje nadějně vyhlídky na možnou demokratizaci v budoucnosti, která by potažmo mohla vést k postupnému odstranění trestu smrti z čínského trestního zákoníku (Moore 2014).

6.2 Jaké jsou vyhlídky

Jak uvádí Hong Lu a Terance D. Miethe ve své publikaci, podíváme-li se na situaci moderním způsobem a z globálního hlediska, pokud bude Čína nadále usilovat o přední postavení v rámci mezinárodního společenství, bude muset nevyhnutelně dojít k přehodnocení systému trestu smrti. Stejně jako Teng Biao a jiní vzdělanci i tato publikace zastává názor, že čínská veřejnost je trestu smrti velmi nakloněna. Tento názor podporují i vědecké práce zkoumající punitivní charakter čínské kultury a dokládající absenci humanistické tradice a právního povědomí (Hong a Miethe 2007: 121–122).

Co se týče výzkumu, který by zdokumentoval míru podpory trestu smrti čínskou veřejností, žádný plnohodnotný nebyl oficiálně nikdy uskutečněn. Internetové ankety a dotazníky, rozšiřované například mezi studenty, však opakovaně dokazují, že přibližně tři čtvrtiny respondentů trest smrti podporuje.

Zajímavé je, že podle publikace se tento počet shoduje s počtem zastánců trestu smrti v západních zemích – například v USA se od roku 1982 náklonnost k trestu smrti stabilně pohybuje mezi 70–75 % (Hong a Miethe 2007: 123).

Budoucnost trestu smrti v Číně je těžko odhadovatelná a ani čínská vzdělanecká elita o ní nemá jednotnou představu. Nejpopulárnější je vize Chen Xinglianga (陈兴良), profesora na právnické fakultě Pekingské univerzity, který se přiklání k výslednému úplnému odstranění trestu smrti, ovšem podle něj je toto řešení zatím předčasné, a to vzhledem k ekonomickému vývoji Číny a s ním související morálkou čínského obyvatelstva. V nynějších podmínkách není doceněn život jednotlivce, přičemž i malý zločin může způsobit velkou újmu jak po stránce sociální, tak ekonomické. Proto se trest smrti jeví společnosti stále jako atraktivní. Jako další momentální překážku Chen uvádí i fakt, že během rozhodujících debat o abolici trestu smrti vždy hrála roli určitá míra duchovna či morálních zásad, čehož se v Číně zatím mnoho nedostává. (Hong a Miethe 2007: 125) Na druhou stranu jsou i takové názory, že pokud bude na odstranění trestu smrti nahlíženo jako na běh na dlouhou trať a budou nadále předkládány argumenty, že v současných podmínkách není odstranění možné, pak k samotnému odstranění trestu smrti nikdy nedojde. Najdou se nicméně i ti, kteří se domnívají, že nevzdělanost obyvatelstva a nízké morální hodnoty budou upuštění od trestu smrti zabraňovat ještě stovky let (Hong a Miethe 2007: 231).

Oproti tomu o budoucnosti trestu smrti mají poměrně jasno čínští státníci. Například prezident ČLR, Hu Jintao (胡锦涛), prohlásil, že od této formy trestu upustit nelze, jelikož nadále zůstává tou nejefektivnější v boji proti těžkému zločinu. Zdůraznil však, že by jí být užíváno s rozvahou. V tomto s ním souhlasí i bývalý předseda vlády Wen Jiabao (温家宝), který zároveň jako odůvodnění uvádí i současné společenské podmínky. Společenskou situaci argumentuje i bývalý prezident Nejvyššího lidového soudu, Xiao Yang (肖扬) (Hong a Miethe 2007: 126).

Podle publikace *China and International Human Rights – Harsh Punishments in the Context of the International Covenant on Civil and*

Political Rights Čína během posledních let ratifikovala několik ze základních mezinárodních úmluv o lidských právech a aktivně se zapojovala do aktivit Rady pro lidská práva, což představuje značný posun k lepšímu.

V blízké době by Čína měla též zažádat o znovuzvolení do Rady pro lidská práva a zároveň by mělo v zemi dojít k ratifikaci mezinárodního paktu o občanských a politických právech, který Čína sice podepsala již v roce 1998, ale k ratifikaci ještě nedošlo. Tento pakt by ji zavazoval k respektování občanských a politických práv jednotlivců, tedy práva na život, práva svobody vyznání, svobody slova i práva na řádné soudní řízení a spravedlivý soud (Na 2014: 249).

Podle Na Jianga však ani přes dvě desetiletí probíhající reformy zasazující se o respektování lidských práv nebyly zatím schopny zabránit užívání tvrdých trestů v čínském systému soudnictví. Toto vysvětluje zejména hojným výskytem mezer v zákonech, především i v samotné ústavě, kde často chybí bližší specifikace základních práv, což snadno vytváří prostor pro rozdílnou interpretaci. Jeho tvrzení tak koresponduje jak se Zprávou CADP, tak s australskou docentkou Trevaskes.

Aby tedy došlo k pokroku v oblasti respektování lidských práv, bylo by zapotřebí vynaložit značného úsilí ke změně tradiční kultury a institucionálního uspořádání, jež podněcují a vyzdvihují jejich zneužívání. Jelikož je zájmem Číny podstoupit ratifikaci mezinárodního paktu o občanských a politických právech a získat opětovné členství v Radě pro lidská práva, je předpokladem, že Čína začne zaujímat méně odmítavý postoj k lidským právům, následkem čehož by měla být zmírněna implementace trestů smrti (Na 2014: 253).

Kniha *China's Death Penalty* v závěru přichází s předpokladem, že osud trestu smrti v Číně bude záležet na třech faktorech, přičemž prvním z nich je postoj médií. Během posledních let to totiž byla zejména média, jež jako první přinesla informace o závažných případech. Často navíc docházelo k tomu, že o případu informovala nejprve média z jiného regionu, tedy ne z toho, ve kterém byl případ vyšetřován. Právě média díky internetu dokáží shromáždit názory širší populace a ovlivnit tak dění v určitých případech. Druhým faktorem je již zmiňovaný zájem Číny o vůdčí postavení v rámci

mezinárodního společenství, čímž roste tlak na respektování lidských práv, tedy i na abolicu trestu smrti. Nakonec ale záleží i na samotné čínské vládě, která by měla usilovat o zlepšení životního standardu svých občanů, tedy i o garanci práv jednotlivce (Hong a Miethe 2007: 138).

I když je abolicu trestu smrti v současné době značně nejistá, bojovníci za lidská práva neztrácejí naději. Příkladem všem jde Teng Biao, když ve Zprávě CADP uvádí: *suiran you hen zhang de lu yao zou, dan bixu tizao nuli* 虽然有很长的路要走，但必须提早努力 (Přestože máme před sebou dlouhou cestu, musíme na ní již předem těžce pracovat [CADP 2012: předmluva]).

7 Závěr

Problematika trestu smrti je v Číně velmi aktuálním tématem. Jak uvádí Børge Bakken, člen Skandinávského institutu asijských studií v Kodani, v knize *Confronting Capital Punishment in Asia*, názor společnosti na trest smrti se mění rychleji než samotné reformy systému (Deva a Hood 2013: 196). Totéž je zřejmé z velkého množství nepřetržitě vydávaných publikací zabývajících se touto formou trestu. Například Hong Lu se v knize *China's Death Penalty – History, Law, and Contemporary Practices* opakovaně vyjadřuje o tom, že Čína pod tlakem západních mocností nevyhnutelně směřuje k abolici trestu smrti, přičemž už nyní je k tomu nakročeno pomocí reforem. O rok později však v práci *China's Death Penalty: Reforms on Capital Punishment* rezolutně prohlašuje, že podle všech indikací nemá Čína v dohledné šanci na odstranění trestu smrti. K abolici dojde pouze ve tom případě, že se v Číně uskuteční zásadním společenské a politické změny (Hong 2008: ii).

Jedno však platí o dostupných materiálech obecně – ať již se jedná o dokumenty psané v zahraničí či o literaturu a články publikované čínskými badateli, všechny se více méně shodují na tom, že trest smrti má v čínské kultuře své dlouhodobě uznávané místo a v průběhu historie se střídaly fáze zneužívání trestu smrti se snahami o jeho usměrnění. Trevaskes toto popisuje jako střídání politiky „kill many“ versus „kill fewer“.

Dále se publikace shodují, že zásadní vliv na vznik reforem měly kampaně *yanda*, během kterých často docházelo k popravám nevinných a zároveň i přesunutí moci rozhodování o udělení trestu smrti z rukou Nejvyššího lidového soudu do rukou místních vyšších soudů od počátku 80. let. Obě situace totiž vyústily v nekontrolované zabíjení lidí, kteří si mnohdy ani nemohli dovolit právníka. Pod tlakem západních mocností na dodržování základních lidských práv vrátila čínská vláda v roce 2007 tuto moc zpět do Nejvyššímu lidovému soudu, což by mělo zajistit vyšší procento spravedlnosti.

Ze všech ohledů je tedy patrné, že dochází k reformám, které by měly upravit systém trestu smrti tak, aby nebyl zneužíván a bylo ho aplikováno méně. Všechny uvedené zdroje ale zároveň vyjadřují názor, že korupce a klientelistický systém v soudním sektoru znemožňují řádnou aplikaci přijatých stanov. Jednotně hovoří i o hluboké náklonnosti široké čínské veřejnosti k trestu smrti, tudíž i o tom, že by bylo velmi obtížné od trestu smrti naráz upustit. Jako nejlepším řešením se tedy jeví postupné nahrazování trestu smrti doživotním vězením, snižováním počtu činů postižitelných trestem smrti a zajištění nezávislosti soudního aparátu.

V podobném znění se o trestu smrti vyjadřuje Teng Biao i Zpráva CADP. Narozdíl od jiných dostupných zdrojů zaujímá Zpráva CADP postoj i k novelizaci trestního řádu, platné od roku 2013, kterou označuje sice jako krok kupředu, nicméně ji nehodnotí jako příliš průlomovou. Organizace CADP ve své Zprávě navrhuje postupy k odstranění trestu smrti, ovšem sama uznává, že při pohledu na momentální stav čínského soudnictví, spolu se všemi jeho mezerami, a na současný postoj veřejnosti k trestu smrti, nebude abolicie ještě několik let, ne-li desetiletí, možná. Teng Biao, stejně jako celé sdružení CADP, jsou však připraveni bojovat proti bezpráví, ke kterému u čínských soudů dochází, a bez rozdílu tříd, povahy a národnosti chránit všechny, jimž je upíráno právo na život.

To, že se situace ohledně trestu smrti zásadně změnila dokazuje nedávno vyřešený případ z oblasti Vnitřního Mongolska, který objasnil znásilnění a smrt mladé dívky v roce 1996. Tehdy byl k smrti odsouzen a ještě téhož roku popraven osmnáctiletý Hugjiltu. V kauze byl od začátku nedostatek důkazů, DNA vzorky odebrané na místě nepotvrdily spojitost mezi mladíkem a zločinem, jediným argumentem pro obžalobu bylo doznání, které policie od hochy získala po velmi intenzivním 48 hodinovém výslechu, jež navíc nekorespondovalo se zjištěnými výsledky šetření.⁴⁶ Hugjiltuova rodina se

---

⁴⁶ Americké noviny *McClatchy DC* uvádějí, že bylo k získání doznání použito mučení (Leavenworth 2014).

opakovaně, avšak neúspěšně, snažila dokázat synovu nevinu. K obnovení řízení došlo až v roce 2005, kdy se k činu přiznal pravý pachatel.

Jen před několika týdny, přesně 15. ledna 2014, byl Hugiiltu v hlavním městě Vnitřního Mongolska, Chöch chotu, oficiálně zproštěn viny. Zástupce předsedy soudu předal pozůstalým rodičům finanční odškodnění ve výši 30 000 jüanů, tedy cca 116 450 korun českých (Mail 2014), což je již samo o sobě velmi nevídané gesto.

Pouze o pár dní později bylo ve Spojených Státech newyorskému občanovi Fernandovi Bermudezovi uznáno rekordní odškodné za 18 let strávených ve vězení kvůli vraždě, kterou nespáchal. Odškodné činilo 4.75 milionů dolarů, tedy bezmála 115 milionů korun (LA Times 2014).

Zatímco Bermudez byl odškodněn státem New York, peníze pro rodinu popraveného mladíka věnoval sám předseda soudu. Stát zde tedy neprojevil žádné politování, jelikož podle všech údajů šlo o osobní dar. I to je ostatně velmi signifikantní ukázkou toho, jak málo znamená život člověka pro současnou Čínu – pro zemi, ve které vůči lidskému životu chybí úcta, zodpovědnost a svědomí.

8 Bibliografie

8.1 Prameny

Amnesty International (2014a). „Death Sentences and Executions 2013“. *Amnesty International Publications*. London, United Kingdom Dostupné na: <http://issuu.com/amnestypublishing/docs/death_sentences_and_executions_2013> (navštíveno: 5. 1. 2014)

Amnesty International (nedatováno). „Key Facts“. Amnesty International [online]. Dostupné na: <<http://www.amnesty.org/en/media-centre/key-facts>> (navštíveno: 22. 12. 2014)

Amnesty International (2014b). „Li Yan’s Death Sentence Overturned in Landmark Decision“. *Amnesty International UK* [online]. Dostupné na: <<http://www.amnesty.org.uk/li-yan-death-sentence-overturned-landmark-decision#.VI3Cw2SG9RU>> (navštíveno: 15. 3. 2014)

Amnesty International (2008). „Nie Shubin – Wrongly Executed“. *Amnesty International* [online]. Dostupné na: <<http://www.amnesty.org.au/china/comments/11243/>> (navštíveno: 20. 2. 2014)

Amnesty International (2013). „Teng Biao: ,In China, Courts Are Told What Decision to Make in Important Cases, Including on the Death Penalty“. *Amnesty International* [online]. Dostupné na: <<http://www.amnesty.org/en/news/teng-biao-china-courts-are-told-what-decision-make-important-cases-including-death-penalty-2013>> (navštíveno: 27. 2. 2014)

Amnesty International (2010). „Urgent Action – Chinese Man Faces Death Penalty“. *Amnesty International* [online]. Dostupné na: <<http://www.amnesty.org/fr/library/asset/ASA17/004/2010/fr/04b0c3e6-b183-4be8-bb42-b8a07e287c7d/asa170042010en.pdf>> (navštíveno: 27. 2. 2014)

BBC News (2012). „China Unveils New Legislation on Police Detention Power“. *BBC News* [online]. Dostupné na: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-china-17296145>> (navštíveno: 20. 2. 2014)

Boxun News Network [Boxun xinwen wang 博讯新闻网] (2008). „Women yuanyi wei bei bu cang min tigong falü bangzhu 我们愿意为被捕藏民提供法律帮助“ [Jsme ochotni poskytnout právní pomoc zadrženým Tibetánům]. *Boxun News Network* [online]. Dostupné na: <<http://news.boxun.com/news/gb/china/2008/04/200804022305.shtml>> (navštíveno: 4. 6. 2014)

Butterfield, Fox (1980). „In China, They're Presumed Guilty Until Found Guilty“. *The Lakeland Ledger* 75.33. Print.

China Against Death Penalty [Zhongguo xingshan yanjiusuo 中国兴善研究所] (2012). „Zhōngguó sǐxíng guānchá bàogào 中国死刑观察报告“ [Zpráva CADP]. *Weiquanwang* [online]. Dostupné na: <<http://www.weiquanwang.org/?p=33865>> (navštíveno: 15. 12. 2014)

China Against Death Penalty [Zhongguo xingshan yanjiusuo 中国兴善研究所] (2012 B). „2012 yántǎohuì 2012 研讨会“ [Seminář 2012]. *China Against Death Penalty* [online]. Dostupné na: <<http://www.cadpnet.org/show.asp?ID=1575>> (navštíveno: 4. 5. 2014)

China Labour Bulletin (2006). „Obituary: Alan Gleitsman – a Man Who Made a Difference“. *China Labour Bulletin* [online]. Dostupné na:

<<http://www.clb.org.hk/en/content/obituary-alan-gleitsman-man-who-made-difference>> (navštíveno: 20. 2. 2014)

Committee to Support Chinese Lawyers (2009). „Teng Biao“. Committee to Support Chinese Lawyers [online]. Dostupné na:

<<http://www.csclawyers.org/cases/TengBiao/>> (navštíveno 20. 2. 2014)

Corcoran, Kieran (2013). „Chinese Father Who Stabbed Two Officials to Death in ‚Self-Defence‘ Is Executed Despite Public Outcry“. *Daily Mail* [online]. Dostupné na: <<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2431914/Xia-Junfeng-stabbed-officials-death-self-defence-executed-despite-public-outcry.html>> (navštíveno: 23. 2. 2014)

Daniels, Dwight (2005). „Deadly Consequences if Justice Fails“. *Sohu* [online]. Dostupné na: <<http://english.sohu.com/20050623/n226053237.shtml>> (navštíveno: 15. 3. 2014)

Death Penalty Worldwide (2014). „China“. *Death Penalty Worldwide* [online]. Dostupné na: <<http://www.deathpenaltyworldwide.org/country-search-post.cfm?country=China>> (navštíveno: 21. 3. 2014)

Dui Hua Foundation (2012). „China’s New Criminal Procedure Law: Death Penalty Procedures“. *Dui Hua Foundation* [online]. Dostupné na: <http://www.duihuahrjournal.org/2012/04/chinas-new-criminal-procedure-law-death_03.html> (navštíveno: 6. 5. 2014)

Embassy of the People's Republic of China in the Czech Republic (2009). „Politický systém“. *China Embassy* [online]. Dostupné na: <<http://www.chinaembassy.cz/cze/zggk/t126984.htm>> (navštíveno: 10. 12. 2014)

Hiatt, Fred (2013). „A courageous Chinese Lawyer Urges His Country to Follow Its Own Laws“. *The Washington Post* [online]. Dostupné na: <<http://www.washingtonpost.com/blogs/post-partisan/wp/2013/11/06/a-courageous-chinese-lawyer-urges-his-country-to-follow-its-own-laws/>> (navštíveno: 20. 2. 2014)

Hu Jia 胡佳, Teng Biao 滕彪 (2008). „Zhenshi de zhongguo yu aoyun 真实的中国与奥运 [Pravá Čína a olympijské hry]. *In Media HK* [online]. Dostupné na: <<http://www.inmediahk.net/node/318201>> (navštíveno: 20. 2. 2014)

Human Rights in China [Zhongguo renquan 中国人权] (2011). „Guojia zunzhong he baozhang renquan cong yanjin kuxing kaishi 国家尊重和保障人权从严禁酷刑开始“ [Respektování a ochrana lidských práv ze strany státu má počátek v zákazu mučení]. Human Rights in China [online]. Dostupné na: <<http://www.hrichina.org/chs/content/5012>> (navštíveno: 4. 6. 2014)

Human Rights in China [Zhongguo renquan 中国人权] (2008). „Zhongguo dangju lanyong zhuce zhidu saorao weiquan lüshi 中国当局滥用注册制度骚扰维权律师“ [Čínské autority zneužívají systému licencí k pronásledování právníků zabývajících se ochranou lidských práv]. *Human Rights in China* [online]. Dostupné na: <<http://www.hrichina.org/chs/content/706>> (navštíveno: 20. 2. 2014)

Human Rights Lawyers Concern Group (2010). „Human Rights Lawyers‘ Database: Teng Biao“. *China Human Rights Lawyers Concern Group* [online]. Dostupné na: <<http://www.chrlawyers.hk/zh-hans/content/%E6%BB%95%E5%BD%AA>> (navštíveno: 20. 2. 2014)

Human Rights Watch (1994). „Organ Procurement and Judicial Execution in China“. *Human Rights Watch* [online]. Dostupné na:

<http://www.hrw.org/reports/1994/china1/china_948.htm#_1_3> (navštíveno: 22. 2. 2014)

Hung, Chin-fu (2010). „The politics of China's Wei-Quan movement in the internet age“. *International Journal of China Studies* 1.2 : 331-349. Též dostupné na: <<http://ics.um.edu.my/images/ics/IJCSV1N2/hung.pdf>>

Johnson, Ian (2014). „China's Unstoppable Lawyers: An Interview with Teng Biao“. *New York Review [online]*. Dostupné na: <<http://www.nybooks.com/blogs/nyrblog/2014/oct/19/china-rights-lawyers-teng-biao/>> (navštíveno: 26. 12. 2014)

Los Angeles Times (2014). „Wrongfully Convicted New York Man Reaches \$4.75-million Settlement“. *Los Angeles Times [online]*. Dostupné na: <<http://www.latimes.com/nation/la-na-wrongful-conviction-settlement-20141223-story.html>> (navštíveno: 26. 12. 2012)

Leavenworth, Stuart (2014). „China clears convicted teen 18 years after his execution“. *McClatchy DC [online]*. Dostupné na: <<http://www.mcclatchydc.com/2014/12/16/250182/china-clears-convicted-teen-18.html>> (navštíveno: 20. 12. 2014)

Mail Online (2014). „Executed Chinese Teenager Found Innocent 18 Years On“. *Mail Online [online]*. Dostupné na: <<http://www.dailymail.co.uk/wires/afp/article-2874152/Executed-Chinese-teenager-innocent-18-years-on.html>> (navštíveno: 22. 12. 2014)

Mao Lixin 毛立新 (2013). „Wei shenme yao feichu sixing 为什么要废除死刑“ [Proč by mělo dojít k abolici trestu smrti]. *China Against Death Penalty [online]*. Dostupné na: <<http://www.cadpnet.org/show.asp?ID=2452>> (navštíveno: 30. 3. 2014)

Moore, Malcolm (2014). „Xu Zhiyong Trial: Arrests Won't Stop Change, Fellow Activist Says“. *The Telegraph* [online]. Dostupné na: <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/china/10579267/Xu-Zhiyong-trial-arrests-wont-stop-change-fellow-activist-says.html>> (navštíveno: 6. 5. 2014)

Schultz, C. (2010). „Chinese Human Rights Activists Claim their Google Emails Were Hacked“. *China Digital Times* [online]. Dostupné na: <<https://chinadigitaltimes.net/2010/01/chinese-human-rights-activists-claim-their-google-emails-were-hacked/>> (navštíveno: 22. 2. 2014)

Teng Biao 滕彪 (2010). „A Hole to Bury You“. *The Wall Street Journal* [online]. 2010. Dostupné na: <<http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052970203731004576045152244293970>> (navštíveno: 22. 2. 2014)

Teng Biao 滕彪 (2011). „Blood, Justice and Corruption: Why the Chinese Love Their Death Penalty“. *Time* [online]. Dostupné na: <<http://content.time.com/time/world/article/0,8599,2075010-2,00.html>> (navštíveno: 15. 1. 2014)

Teng Biao 滕彪 (2013). „Interview with Teng Biao“. *Youtube* [online]. Dostupné na: <http://www.youtube.com/watch?v=LFHeM_5eX-A> (navštíveno: 5. 3. 2014)

Teng Biao 滕彪 (2014). „Politics of the Death Penalty in China“. Přel. K. McCready. *China Change* [online]. Dostupné na: <<http://chinachange.org/2014/01/16/politics-of-the-death-penalty-in-china/>> (navštíveno: 23 února 2014)

The Economist (2009). „Open Constitution Closed“. *The Economist* [online]. Dostupné na: <<http://www.economist.com/node/14098751>> (navštíveno: 20. 2. 2014)

The Economist (2013). „Strike Less Hard“. *The Economist* [online]. Dostupné na: <[most-worlds-sharp-decline-executions-can-be-credited-china-strike-less-hard](http://www.economist.com/node/14098751)> (navštíveno: 1. 10. 2014)

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Wang Guangze (2007). „The Mystery of China's Death Penalty Figures“. *China Rights Forum (Human Rights in China, No. 2, 2007)*. Vol. 41. Též dostupné na: <http://www.hrichina.org/sites/default/files/PDFs/CRF.2.2007/CRF-2007-2_Mystery.pdf>

Whitticase, Matt (2008). „Tibetan Monks Stage Huge Demonstration in Central Lhasa“. *Free Tibet* [online]. Web. 20 Feb. 2014. Dostupné na: <<http://www.freetibet.org/news-media/pr/tibetan-monks-stage-huge-demonstration-central-lhasa>> (navštíveno: 22. 2. 2014)

Xu Zhiyong 许志永 (2012). „The New Citizens' Movement in China“. Přel. Anonym. *China Change* [online]. Dostupné na: <<http://chinachange.org/2012/07/11/china-needs-a-new-citizens-movement-xu-zhiyongs-%E8%AE%B8%E5%BF%97%E6%B0%B8-controversial-essay/>> (navštíveno: 6. 5. 2014)

Yun Xiang (2003). „Sun Zhigang's Death and Reform of Detention System“. *China Society For Human Rights Studies* [online]. Dostupné na:

<<http://www.humanrights.cn/zt/magazine/20040200482694708.htm>>

(navštíveno: 20. 2. 2014)

Zhang Ning (2005). „The Debate Over the Death Penalty in Today's China“. Přel. P. Brown. *China Perspectives* 62. Dostupné na: <<http://chinaperspectives.revues.org/545>> (navštíveno: 22. 2. 2014)

Zhonghua renmin gongheguo xianfa 中华人民共和国宪法 [Ústava Čínské lidové republiky] (1982, ve znění pozdějších předpisů).

Zhonghua renmin gongheguo xingfa 中华人民共和国刑法 [Trestní zákoník Čínské lidové republiky] (1979, ve znění pozdějších předpisů).

Zhonghua renmin gongheguo xingshi susong fa 中华人民共和国刑事诉讼法 [Trestní řád Čínské lidové republiky] (1979, ve znění pozdějších předpisů).

Zuo, Mandy (2014). „Halting Wrongful Convictions Is Tough Task For China, Says Top Prosecutor“. *South China Morning Post* [online]. Dostupné na: <<http://www.scmp.com/news/china/article/1581415/stopping-chinas-false-convictions-big-challenge-legal-supervisory-body>> (navštíveno: 20. 12. 2014)

8.2 Sekundární literatura

Bin Liang (2007). „The Changing Chinese Legal System, 1978–Present: Centralization of Power and Rationalization of the System“. Routledge, London.

Courtois, Stéphane et al. (1999). „The Black Book of Communism“. Přel. Jonathan Murphy a Mark Kramer. Harvard University Press, Cambridge.

Deva, Surya a Hood, Rodger (eds.) (2013). „Confronting Capital Punishment in Asia: Human Rights, Politics and Public Opinion“. Oxford University Press, Oxford.

Fairbank, John F. (1998). „Dějiny Číny“. Nakladatelství Lidové noviny, Praha.

Hong Lu (2008). „China's Death Penalty: Reforms on Capital Punishment“. East Asian Institute, National University of Singapore, Singapur.

Hong Lu a Miethe, Terance D. (2007). „China's Death Penalty – History, Law, and Contemporary Practices“. Taylor & Francis Group, New York, Oxfordshire.

Hsu, C. Stephen (2003). „Understanding China's Legal System: Essays in Honor of Jerome A. Cohen“. NYU Press, New York.

Lewis, Mark Edward (1999). „Writing and Authority in Early China“. State University of New York Press, Albany.

Lu Jianping a Guo Jian (2006). „Death Penalty in People's Republic of China: Quo Vadis?“. *Electronic Review of the International Association of Penal Law* [online]. Dostupné na: <<http://www.penal.org/IMG/DeathpenaltyChinaLU.pdf>> (navštíveno: 6. 5. 2014)

Na Jiang (2014). „China and International Human Rights – Harsh Punishments in the Context of the International Covenant on Civil and Political Rights“. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg.

Oherová, Jana et al. (2005). „Anglicko-český právní slovník“. Lindie Praha, Praha.

Tomášek, Michal (2004). „Dějiny čínského práva“. Academia, Praha.

Trevaskes, Susan (2012). „The Death Penalty in Contemporary China“. Palgrave Macmillan, New York.

9 Slovníček pojmů

<i>Beijingshi Gong'anju</i> 北京市公安局	Pekingský úřad veřejné bezpečnosti
<i>Gaoji Renmin Fayuan</i> 高级人民法院	Vyšší lidový soud
<i>Junshi Fayuan</i> 军事法院	Vojenský soud
<i>Quanguo Renmin Daibiao Dahui</i> 全国人民代表大会	Všečínské shromáždění lidových zástupců
<i>Xianfa</i> 宪法	Ústava
<i>Xingfa</i> 刑法	Trestní zákoník
<i>Xingshi susong fa</i> 刑事诉讼法	Trestní řád
<i>Yanda</i> 严打	„Strike hard“ / „Tvrdý úder“
<i>Zanzhuzheng</i> 暂住证	Prozatímní povolení k pobytu
<i>Zhengfa weiyuanhui</i> 政法委员会	Politicko-právní komise
<i>Zhongguo Gongchandang</i> 中国共产党	Komunistická strana Číny
<i>Zhongguo Gongchandang Zhongyang Weiyuanhui</i> 中国共产党中央委员会	Ústřední výbor komunistické strany Číny
<i>Zhongguo Renmin Jiefang Jun</i> 中国人民解放军	Čínská osvobozenecká armáda
<i>Zhonghua Renmin Gongheguo Sifabu</i> 中华人民共和国司法部	Čínské ministerstvo spravedlnosti
<i>Zuigao Renmin Fayuan</i> 最高人民法院	Nejvyšší lidový soud
<i>Zuigao Renmin Jianchayuan</i> 最高人民检察院	Nejvyšší lidová prokuratura

10 Seznam hrdelních zločinů stanovených trestním zákoníkem

Činy ohrožující národní bezpečnost

- Plánování ohrožení suverenity, teritoriální integrity a bezpečnosti státu
- Podněcování k rozdělení státu
- Organizace, plánování nebo vyvolávání ozbrojených povstání nebo ozbrojených nepokojů
- Organizace, plánování nebo vyvolávání státního rozvratu
- Provádění špionáže
- Krádež, tajné shromažďování, získávání státních tajemství či intelligence pomocí úplatků za účelem poskytování zahraničním institucím
- Zajišťování nepřítele zbraněmi nebo vojenským materiálem

Činy ohrožující veřejnou bezpečnost

- Žhářství
- Narušování hrází
- Způsobování explozí
- Otrávení
- Šíření nebezpečných látek
- Ohrožování veřejné bezpečnosti nebezpečnými metodami
- Sabotáž transportace nebo infrastruktury
- Sabotáž elektrické energie
- Sabotáž vznětlivých nebo výbušných zařízení
- Únos letadla
- Ilegální výroba, prodej, transportování a zasílání zbraní, munice a výbušnin

- Ilegální obchodování nebo nakládání s nukleárními materiály
- Ilegální výroba, prodej, transportování a nakládání s nebezpečnými materiály
- Krádež výbušnin a jiných nebezpečných materiálů
- Krádež zbraní, munice nebo výbušnin

Činy oslabující socialistickou tržní ekonomiku

- Výroba a distribuce falšovaných léčiv
- Výroba a distribuce jedovatých nebo nebezpečných potravin
- Pašování zbraní a munice
- Pašování nukleárních materiálů
- Pašování padělané měny
- Padělání měny
- Podvod

Činy porušující práva jednotlivce a jeho demokratická práva

- Vražda
- Napadení
- Znásilnění
- Únos
- Obchodování s lidmi

Činy ohrožující majetek

- Loupež

Činy proti pořádku ve věcech veřejných

- Organizace útěku z vězení

- Provádění ozbrojených nepokojů ve vězení
- Pašování, nelegální prodej, rozvoz nebo výroba narkotik
- Organizace jiné osoby v podílení se na prostituci
- Donucení jiné osoby k prostituci

Činy ohrožující bezpečnost obrany státu

- Sabotáž vojenských zbraní, vojenských objektů a vojenských komunikací
- Vědomé poskytování nezpůsobilých zbraní nebo vojenských objektů ozbrojeným silám

Činy ve věci korupce a úplatkářství

- Zpronevěra

Činy porušující vojenskou povinnost

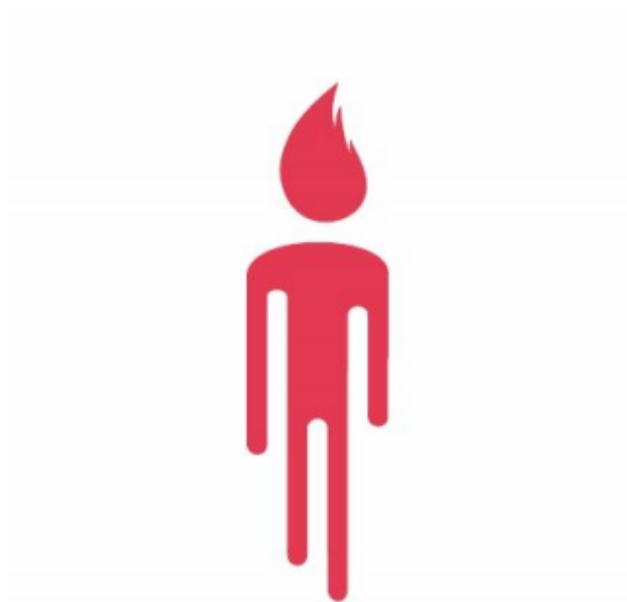
- Odmítnutí uposlechnutí rozkazu ve válečném stavu
- Úmyslné utajování vojenské inteligence a poskytování falešné inteligence
- Odmítnutí šíření vojenského rozkazu nebo šíření falešného vojenského rozkazu
- Vzdání se nepříteli
- Bránění veliteli nebo příslušníkům armády ve službě v plnění jejich povinností
- Zběhnutí do zahraničí
- Nelegální poskytování vojenských tajemství zahraničním orgánům
- Vymýšlení fám za účelem klamání ostatních v období války
- Krádež nebo odcizení zbraní nebo vojenského materiálu
- Nelegální prodej nebo nakládání s vojenským materiálem

- Poškození nebo zabíjení nevinných obyvatel nebo drancování pozemků nevinných obyvatel během období války
- Zbabělost

(Death Penalty Worldwide 2014; Hong 2008: 4–5; Trestní zákoník 1979, ve znění pozdějších předpisů)

11 Přílohy

Obrázek č. 1. Logo organizace China Against Death Penalty

Obrázek č. 2. Logo organizace Amnesty International